

Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації

Комунальний навчальний заклад
Київської обласної ради
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів»

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

10(216)/2018

ЖОВТЕНЬ

*Рекомендовано науково-методичною радою
Комунального навчального закладу
Київської обласної ради «Київський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів»
(протокол № 7 від 25.10.2018 року)*

Інформаційно-методичний збірник : спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». – 2018. – № 10 (216). – 80 с.

Передплатний індекс – 02136

Реєстраційне свідоцтво КІ № 424 від 20.12.1999 р.

Матеріали збірника структуровано за чотирма розділами: «Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників закладів освіти», «Освіта дітей з особливими освітніми потребами», «Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу закладів освіти», «Нові видання».

Матеріали розділу I «Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників закладів освіти» згруповані за рубриками: «Професійні конкурси», «Проекти МОН України та Британської Ради в Україні», «Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини», «Робота з обдарованими дітьми», «Підвищення кваліфікації в умовах відкритого освітнього середовища», «Педагогічна і наукова спадщина С.У. Гончаренка».

У розділі II «Освіта дітей з особливими освітніми потребами» уміщено публікації про актуальні питання розвитку інклюзивної освіти в Київській області. У розділі III «Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу закладів освіти» представлено публікації про структуру і зміст програми інтегрованого курсу «Культура добросусідства», а також програми, схвалені МОН України та КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», для використання у професійній діяльності працівників психологічної служби.

У розділі IV «Нові видання» уміщено рубрику «Права дитини в цифровому середовищі», у якій представлено публікацію про видання «Рекомендація СМ/Рес (2018)7 Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі».

Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації, 2018
© Комунальний навчальний заклад
Київської обласної ради
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів», 2018

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК 10(216), 2018

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	9
1.1. Професійні конкурси	9
1.1.1. Наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 1 жовтня 2018 року № 265 «Про проведення першого та другого турів Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019».....	9
1.1.2. Про проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Профілактичні програми»	20
1.2. Проекти МОН України та Британської Ради в Україні.....	23
1.2.1. Скрипчук Н.В. Загальнонаціональне пілотування Рамки безперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов у закладах освіти Київської області.....	23
1.2.2. Алексєєва О.І., Кушнір Я.А. Пілотування матеріалів курсу «Ключові життєві уміння»	26
1.3. Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини.....	27
1.3.1. Стадніченко Г.М. Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини: обласних опорних закладів освіти, обласних шкіл передового педагогічного досвіду, обласних майстер-класів і педагогічних студій у 2017/2018 навчальному році.....	27
1.3.2. Стадніченко Г.М. Інформація про результати діяльності обласної школи передового педагогічного досвіду Демченко Жанни Володимирівни з проблеми «Формування ІКТ-компетентності вчителів української мови і літератури»....	28
1.4. Робота з обдарованими дітьми.....	30
1.4.1. Наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 16 жовтня 2018 року № 278 «Про проведення I та II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році»	30
1.4.2. Сацюк О. І. Методичні рекомендації щодо підготовки до II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання у 2018/2019 навчальному році	33
1.5. Підвищення кваліфікації в умовах відкритого освітнього середовища.....	35
1.5.1. Борбін А.В. Упровадження хмарних сервісів у процесі проведення курсів підвищення фахової кваліфікації.....	35
1.6. Педагогічна і наукова спадщина С.У. Гончаренка.....	40

1.6.1. Гребеніченко Ю.М. Актуальність поглядів С.У. Гончаренка в контексті сучасної освіти і науки (до 90-річчя від дня народження академіка).....	40
РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	43
2.1. Алексєєва О. І. Актуальні питання розвитку інклюзивної освіти в Київській області.....	43
2.2. Луценко Т. М. Створення та функції ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти на базі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»... ..	55
2.3. Луценко Т. М. Взаємодія інклюзивно-ресурсних центрів і фахівців психологічної служби в системі психолого-педагогічного супроводу дітей особливими освітніми потребами.....	57
РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	63
3.1. Микитюк Л.В. Структура і зміст програми інтегрованого курсу «Культура добросусідства».....	63
3.2. Шелест Л.В. Програми, схвалені МОН України та КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», для використання у професійній діяльності працівників психологічної служби.....	64
РОЗДІЛ IV. НОВІ ВИДАННЯ.....	75
4.1. Права дитини в цифровому середовищі.....	75
4.1.1. Бендерець Н.М., Матушевська О.В. Про видання «Рекомендація СМ/Рес (2018)7 Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі».....	75

Шановні читачі інформаційно-методичного збірника!

Пропонуємо вашій увазі двісті шістнадцятий випуск збірника, над яким працювали редакційна колегія та авторський колектив. Матеріали цього випуску збірника (№ 10/216, 2018) структуровано за чотирма розділами: **«Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників закладів освіти»**, **«Освіта дітей з особливими освітніми потребами»**, **«Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу закладів освіти»**, **«Нові видання»**.

У розділі I **«Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників закладів освіти»** уміщено матеріали, представлені в рубриках:

«Професійні конкурси»,

«Проекти МОН України та Британської Ради в Україні»,

«Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини»,

«Робота з обдарованими дітьми»,

«Підвищення кваліфікації в умовах відкритого освітнього середовища»,

«Педагогічна і наукова спадщина С.У. Гончаренка».

У рубриці **«Професійні конкурси»** представлено наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 1 жовтня 2018 року № 265 **«Про проведення першого та другого турів Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019»**; інформацію про проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів **«Нові технології у новій школі»** в номінації **«Профілактичні програми»**.

Рубрика **«Проекти МОН України та Британської Ради в Україні»** презентує публікацію про проведення загальнонаціонального пілотування Рамки безперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов у закладах освіти Київської області, пілотування матеріалів курсу **«Ключові життєві уміння»**.

У рубриці **«Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини»** висвітлено питання діяльності професійних об'єднань освітян Київщини (обласних опорних закладів освіти, обласних шкіл передового педагогічного досвіду, обласних майстер-класів і педагогічних студій) у 2017/2018 навчальному році, а також представлено узагальнену інформацію про результати діяльності обласної школи передового педагогічного досвіду Демченко Жанни Володимирівни з проблеми **«Формування ІКТ-компетентності вчителів української мови і літератури»**.

Рубрика **«Робота з обдарованими дітьми»** представлена наказом департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації

від 16 жовтня 2018 року № 278 «Про проведення I та II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році», методичними рекомендаціями щодо підготовки до II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання у 2018/2019 навчальному році.

У рубриці **«Підвищення кваліфікації в умовах відкритого освітнього середовища»** представлено публікацію з проблеми упровадження хмарних сервісів у процесі проведення курсів підвищення фахової кваліфікації в освітній системі Київської області.

Рубрика **«Педагогічна і наукова спадщина С.У. Гончаренка»** знайомить читачів з публікацією, підготовленою до 90-річчя від дня народження видатного науковця, про актуальність поглядів ученого в контексті сучасної освіти і науки.

У розділі II **«Освіта дітей з особливими освітніми потребами»** уміщено публікації про актуальні питання розвитку інклюзивної освіти в Київській області, створення та функції ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти на базі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», взаємодію інклюзивно-ресурсних центрів і фахівців психологічної служби в системі психолого-педагогічного супроводу дітей особливими освітніми потребами.

У розділі III **«Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу закладів освіти»** представлено публікації про структуру і зміст програми інтегрованого курсу «Культура добросусідства», а також програми, схвалені МОН України та КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», для використання у професійній діяльності працівників психологічної служби.

У розділі IV **«Нові видання»** уміщено рубрику **«Права дитини в цифровому середовищі»**, у якій представлено публікацію про видання «Рекомендація CM/Rec (2018)7 Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі». У публікації розкрито основні положення україномовного перекладу видання, підготовленого редакційно-видавничим підрозділом інституту на виконання пункту 2 Рекомендації CM/Rec (2018)7 для якнайбільшого розповсюдження компетентним органам і зацікавленим сторонам, державним установам та організаціям громадянського суспільства, підприємствам і підприємцям, а також дітям, їхнім батькам. У виданні уміщено перелік нормативних документів Ради Європи з питання прав дитини у цифровому середовищі, вказівки щодо необхідності розроблення, втілення і моніторингу державами-членами Ради Європи комплексного стратегічного й скоординованого підходу, а також

узгоджених дій і ефективної співпраці на національному та міжнародному рівнях щодо поваги, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі. Викладено основні принципи та права, які є керівними принципами до всіх розділів рекомендацій. Визначено заходи щодо подолання ризиків для дітей у цифровому середовищі.

Експертизу матеріалів, представлених у розділах збірника, здійснювали:

Бендерець Н.М., в.о. ректора КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук;

Алексєєва О.І., проректор КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук;

Бачинська Є.М., проректор КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук, доцент.

Над випуском інформаційно-методичного збірника працювали:

авторський колектив – науково-педагогічні і педагогічні працівники КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»:

Алексєєва О.І., проректор КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук (1.2.2.; 2.1.);

Бендерець Н.М., в.о. ректора КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук (*передмова*; 4.1.1.);

Борбіт А.В., завідувач відділу дистанційного навчання, викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти (1.5.1.);

Гребеніченко Ю.М., методист відділу моніторингу якості освіти (1.6.1.);

Кушнір Я.А., методист відділу міжнародних зв'язків (1.2.2.);

Луценко Т.М., методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти (2.2.; 2.3.);

Матушевська О.В., методист відділу музейної освіти та бібліотечної справи, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти (*передмова*; 1.1.2.; 4.1.1.);

Микитюк Л.В., методист відділу виховної роботи та позашкільної освіти, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти (3.1.);

Сацюк О.І., завідувач відділу трудового навчання, викладач кафедри природничо-математичної освіти та технологій (1.4.2.);

Скрипчук Н.В., завідувач відділу іноземних мов, викладач кафедри суспільно-гуманітарної освіти (1.2.1.);

Стадніченко Г.М., методист відділу координації методичної роботи та неперервної педагогічної освіти (1.3.1.; 1.3.2.);

Шелест Л.В., методист відділу практичної психології і соціальної роботи (3.2.);

відповідальний редактор, літературний редактор: Матушевська О.В.;

комп'ютерне макетування, додрукарська підготовка:

Ткач О.Ю., начальник редакційно-видавничого підрозділу КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»;

Касянчук О.В., редактор редакційно-видавничого підрозділу КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».

***Бендерець Н.М.**, в.о. ректора КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук;*

***Матушевська О.В.**, методист відділу музейної освіти та бібліотечної справи, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»*

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.1. Наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 1 жовтня 2018 року № 265 «Про проведення першого та другого турів Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019»

На виконання Указу Президента України від 29 червня 1995 року № 489 «Про всеукраїнський конкурс «Учитель року», відповідно до Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 року № 638 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 травня 2018 року № 370), наказу Міністерства освіти і науки України від 07 червня 2018 року № 603 «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019», листа Міністерства освіти і науки України від 31 серпня 2017 року № 1/9-524 «Про умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019» та з метою виявлення і підтримки творчої праці педагогічних працівників області, розвитку їхньої професійної компетентності, популяризації педагогічних здобутків

НАКАЗУЮ:

1. Провести у 2018/2019 навчальному році на засадах добровільності, відкритості й прозорості перший (зональний) та другий (обласний) тури всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019» (далі – Конкурс) у номінаціях: «Учитель інклюзивного класу», «Географія», «Захист Вітчизни», «Основи здоров'я», «Французька мова».

2. Затвердити склад оргкомітету (додаток 1), журі (додаток 2), умови та порядок проведення другого (обласного) туру Конкурсу (додаток 3).

3. Керівникам місцевих органів управління освітою:

3.1. провести перший (зональний) тур Конкурсу з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України до 30 листопада 2018 року;

3.2. подати КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» матеріали для участі у другому (обласному) турі Конкурсу згідно з додатками 3, 5, 6, 7, 8 на паперових та електронних носіях до 01 грудня 2018 року.

4. Забезпечити інформування педагогічних працівників, викладачів загальноосвітньої підготовки професійно-технічних навчальних закладів щодо реєстрації учасників Конкурсу у період з 17 вересня по 15 жовтня 2018 року на офіційній сторінці конкурсу в розділі «Реєстрація

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

учасників» (https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/konkurs_uchitel-roku/uchitel-roku-2019/reyestraciya-uchasnikiv) та про участь у Конкурсі на загальних умовах.

5. КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (Н. Бендерець):

5.1. визначити зони проведення першого (зонального) туру Конкурсу з урахуванням кількості зареєстрованих учасників конкурсу до 01 листопада 2018 року;

5.2. забезпечити організаційний та науково-методичний супровід проведення другого (обласного) туру Конкурсу у визначених номінаціях;

5.3. провести другий (обласний) тур Конкурсу у грудні 2018 року – січні 2019 року у три етапи:

5.3.1. перший (відбірковий) етап (ознайомлення членів журі з документами конкурсанти, тестування з фахової майстерності, «Методичний практикум») – на базі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»;

5.3.2. другий етап (проведення уроків та їх самоаналіз) – на базі закладів загальної середньої освіти Київської області;

5.3.3. третій (фінальний) етап (практична робота, навчальний проєкт) – на базі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»;

5.4. підбити до 05 березня 2019 року підсумки другого (обласного) туру Конкурсу та надіслати відповідні матеріали на адресу ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

5.5. оприлюднити результати Конкурсу на сайті департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, освітньому порталі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»;

5.6. забезпечити відзначення переможців другого (обласного) туру Конкурсу дипломами.

6. Здійснити фінансування другого (обласного) туру та витрати на участь у третьому (заключному) турі Конкурсу за рахунок коштів обласного бюджету.

7. Покласти контроль за виконанням наказу на в.о. ректора КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» Н. Бендерець.

Директор департаменту

В. Рогова

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Додаток 9

до наказу департаменту
освіти і науки Київської
облдержадміністрації
від 01.10.2018 року № 265

Випробування всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2019»

Номінація «Учитель інклюзивного класу»

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності»

Мета: оцінити теоретичні знання конкурсантів.

Формат: комп'ютерне тестування; питання розподіляються у співвідношенні: 75% від загальної кількості – основи інклюзивного навчання, 25% – загальна педагогіка та психологія; корекційна педагогіка та спеціальна психологія у межах, необхідних для організації освітнього процесу в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти.

Тести можуть містити завдання з вибором однієї або декількох відповідей із запропонованих, встановлення відповідності логічно-пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю.

Конкурсне випробування «Методичний практикум»

Мета: оцінити вміння конкурсантів визначати рівень організації освітнього процесу в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти.

Формат: аналіз відеозапису уроку в інклюзивному класі.

Аналіз здійснюється відповідно до форми спостереження за практикою вчителя в інклюзивному класі та передбачає оцінювання: взаємодії учасників освітнього процесу (вчитель-учень, вчитель-асистент, учень-учень); ефективності та доцільності методів і прийомів роботи; інтеграції змісту навчального матеріалу; урахування особливостей психофізичного розвитку дітей тощо.

Відеозапис уроку переглядається всіма конкурсантами одночасно; виконання завдання (з можливістю повторного перегляду відеозапису) здійснюється протягом 1 години на комп'ютері; для оцінювання роботи шифруються.

Оцінюється: уміння конкурсанта визначати рівень організації освітнього процесу в інклюзивному класі; обґрунтованість позиції та лаконічність відповіді.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Конкурсне випробування «Урок»

Мета: оцінити педагогічну майстерність конкурсантів з організації освітнього процесу в інклюзивному класі.

Формат: проведення уроку в початкових класах з інклюзивним навчанням.

Кейс конкурсного випробування (клас, предмет, тема уроку) визначається окремо для кожного конкурсанта шляхом жеребкування.

Оцінюється: володіння методиками роботи в інклюзивному класі; науковість, творчий підхід; встановлення ефективних способів комунікації; забезпечення активної діяльності усіх дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами; результативність та практична доцільність; професійні якості вчителя.

Конкурсне випробування «Практична робота»

Мета: оцінити вміння конкурсантів обирати оптимальні методи, прийоми, способи та засоби організації освітнього процесу в інклюзивному класі.

Формат: адаптація/модифікація навчальних завдань для дітей з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, інтелекту, мовлення.

Кейс конкурсного випробування (клас, предмет, тема уроку, навчальні завдання) визначається шляхом жеребкування; тривалість підготовки – 1 година; тривалість виступу – до 15 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: доцільність та оптимальність обраних методів, прийомів, способів та засобів; урахування особливостей психофізичного розвитку дітей.

Конкурсне випробування «Проект»

Мета: оцінити вміння конкурсантів проектувати дослідницько-пошукову діяльність.

Формат: розроблення проекту.

Проблеми для розроблення проектів визначаються журі з урахуванням їх актуальності та значимості й розподіляються серед конкурсантів шляхом жеребкування; тема проекту визначається конкурсантом; тривалість підготовки – 1 година; тривалість презентації – до 20 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: дотримання структури проекту, доцільність використання методів і засобів; урахування особливостей психофізичного роз-

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

витку дітей з особливими освітніми потребами; відповідність між змістом діяльності учасників проекту, очікуваними продуктами і результатами; педагогічна цінність проекту та його практична значущість.

Номінація «Географія»

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності»

Мета: оцінити теоретичні знання конкурсантів.

Формат: комп'ютерне тестування; питання розподіляються у співвідношенні: 75% від загальної кількості – предмет і методика його викладання, 25% – психологія й педагогіка.

Тести можуть містити завдання з вибором однієї або декількох відповідей із запропонованих, встановлення відповідності логічно-пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю.

Конкурсне випробування «Методичний практикум»

Мета: оцінити методичну майстерність конкурсанта, його вміння використовувати сучасні підходи у компетентнісному полі Нової української школи.

Формат: проведення фрагменту уроку та демонстрація методів, прийомів, способів, засобів, форм діяльності (за вибором конкурсанта), що спрямовані на формування географічної компетентності учнів.

Тема уроку визначається для кожного конкурсанта шляхом жеребкування; тривалість підготовки (з мультимедійною презентацією) – 1 година; тривалість виступу – до 15 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: методична компетентність; спрямованість обраних методів, форм, способів, засобів, прийомів роботи на формування ключових та предметних компетентностей, зокрема географічної, їх доцільність; реалізація наскрізних змістових ліній, взаємодія учасників освітнього процесу.

Конкурсне випробування «Урок»

Мета: оцінити педагогічну майстерність конкурсанта.

Формат: урок тривалістю 45 хвилин.

Теми конкурсних уроків обираються фаховим журі з усієї чинної навчальної програми; розподіл тем серед конкурсантів здійснюється шляхом жеребкування.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Оцінюється: знання предмета, методична компетентність, науковість, творчий підхід; спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень; реалізація наскрізних змістових ліній, результативність та практична доцільність, професійні якості вчителя.

Конкурсне випробування «Дослідження»

Мета: оцінити вміння конкурсантів проектувати дослідницько-пошукову діяльність учнів.

Формат: розроблення програми дослідження відповідно до тематик, передбачених начальною програмою.

Тематика дослідження визначається шляхом жеребкування; тривалість підготовки – 1 година; тривалість презентації – до 20 хвилин; відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: доцільність використання методів і засобів; відповідність між темою, метою, завданнями дослідження; логічність визначення завдань, структури дослідження, очікуваних продуктів і результатів; педагогічна цінність дослідження.

Конкурсне випробування «Практична робота»

Мета: оцінити вміння конкурсантів використовувати картографічні джерела інформації (топографічні, загальногеографічні, тематичні карти).

Формат: підбір картографічного матеріалу за темою та проведення географічного дослідження (пояснення й оцінювання географічних процесів і явищ з використанням паперових та електронних джерел).

Тема дослідження визначається для кожного конкурсанта шляхом жеребкування; виконання завдання здійснюється на комп'ютері протягом 2 годин, для оцінювання роботи шифруються.

Оцінюється: уміння підбирати картографічний матеріал за темою дослідження, аналізувати його та робити висновки.

Номінація «Захист Вітчизни»

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності»

Мета: оцінити теоретичні знання конкурсантів.

Формат: комп'ютерне тестування; питання розподіляються у співвідношенні: 75% від загальної кількості – предмет і методика його викладання, 25% – психологія й педагогіка.

Тести можуть містити завдання з вибором однієї або декількох від-

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

повідей із запропонованих, встановлення відповідності логічно-пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю.

Конкурсне випробування «Методичний практикум»

Мета: оцінити методичну майстерність конкурсанта, його вміння використовувати сучасні підходи у компетентнісному полі Нової української школи.

Формат: розроблення плану-конспекту фрагменту уроку з пояснення нової теми та підготовка мультимедійної презентації до нього.

Тема уроку обирається шляхом жеребкування; виконання завдання здійснюється протягом 1 години; для оцінювання роботи шифруються.

Оцінюється: методична компетентність; спрямованість обраних методів, форм, способів, засобів, прийомів роботи на формування ключових та предметних компетентностей, їх доцільність; реалізація наскрізних змістових ліній; урахування сучасних тенденцій розвитку військової справи.

Конкурсне випробування «Урок»

Мета: оцінити педагогічну майстерність конкурсанта.

Формат: урок тривалістю 45 хвилин.

Теми конкурсних уроків обираються фаховим журі з усієї чинної навчальної програми; розподіл тем серед конкурсантів здійснюється шляхом жеребкування.

Оцінюється: знання предмета, методична компетентність, науковість, творчий підхід; спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень; реалізація наскрізних змістових ліній, результативність та практична доцільність, професійні якості вчителя.

Конкурсне випробування «Практична робота»

Мета: оцінити вміння конкурсантів організовувати виконання учнями практичних завдань у межах навчальної програми.

Формат: проведення фрагменту уроку з виконання прийомів строювої, тактичної, вогневої підготовки; основ цивільного захисту; домедичної допомоги.

Тема уроку обирається для кожного конкурсанта шляхом жеребкування; тривалість підготовки – 1 година; тривалість виступу – до 15 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: володіння методикою навчання; мотивація та активі-

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

зація навчальної діяльності учнів; використання сценаріїв типових ситуацій, що можуть виникнути під час ведення бойових дій, надзвичайних ситуацій та ін.; дотримання статутів Збройних Сил України в межах навчальної програми предмета «Захист Вітчизни»; володіння військовою термінологією.

Конкурсне випробування «Проект»

Мета: оцінити вміння конкурсантів проектувати дослідницько-пошукову діяльність.

Формат: розроблення проекту.

Проблеми для розроблення проектів визначаються журі з урахуванням їх актуальності та значимості й розподіляються серед конкурсантів шляхом жеребкування; тема проекту визначається конкурсантом; тривалість підготовки – 1 година; тривалість презентації – до 20 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: дотримання структури проекту; доцільність використання методів і засобів; відповідність між змістом діяльності учасників проекту, очікуваними продуктами і результатами; педагогічна цінність проекту та його практична значущість.

Номінація «Основи здоров'я»

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності»

Мета: оцінити теоретичні знання конкурсантів.

Формат: комп'ютерне тестування; питання розподіляються у співвідношенні: 75% від загальної кількості – предмет і методика його викладання, 25% – психологія й педагогіка.

Тести можуть містити завдання з вибором однієї або декількох відповідей із запропонованих, встановлення відповідності логічно-пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю.

Конкурсне випробування «Методичний практикум»

Мета: оцінити методичну майстерність конкурсанта, його вміння використовувати сучасні підходи у компетентнісному полі Нової української школи.

Формат: розроблення плану-конспекту уроку у формі соціально-просвітницького тренінгу.

Проблема для розроблення плану-конспекту обирається шляхом

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

жеребкування; клас, тема уроку визначаються конкурсантом; виконання завдання здійснюється протягом 2 годин на комп'ютері; для оцінювання роботи шифруються.

Оцінюється: методична компетентність; урахування особливостей соціально-просвітницького тренінгу; спрямованість обраних методів, форм, способів, засобів, прийомів роботи на формування ключових та предметних компетентностей, їх доцільність; реалізація наскрізних змістових ліній.

Конкурсне випробування «Урок»

Мета: оцінити педагогічну майстерність конкурсанта.

Формат: урок тривалістю 45 хвилин.

Теми конкурсних уроків обираються фаховим журі з усієї чинної навчальної програми; розподіл тем серед конкурсантів здійснюється шляхом жеребкування.

Оцінюється: знання предмета, методична компетентність, науковість, творчий підхід; спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень; реалізація наскрізних змістових ліній; результативність та практична доцільність, професійні якості вчителя.

Конкурсне випробування «Практична робота»

Мета: оцінити уміння конкурсантів організовувати активну взаємодію учнів.

Формат: проведення фрагменту уроку з використанням інтерактивних методів.

Тема уроку визначається для кожного конкурсанта шляхом жеребкування; тривалість підготовки – 1 година; тривалість виступу – до 15 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: володіння інтерактивними методами, спрямованість обраних методів на формування ключових та предметних компетентностей, зокрема здоров'язбережувальної, цінностей та ставлень; доцільність обраних методів; урахування вікових особливостей учнів, взаємодія учасників освітнього процесу.

Конкурсне випробування «Проект»

Мета: оцінити вміння конкурсантів проектувати дослідницько-пошукову діяльність.

Формат: розроблення проекту.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Проблеми для розроблення проектів визначаються журі з урахуванням їх актуальності та значимості й розподіляються серед конкурсантів шляхом жеребкування; тема проекту визначається конкурсантом; тривалість підготовки – 1 година; тривалість презентації – до 20 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: дотримання структури проекту, доцільність використання методів і засобів; відповідність між змістом діяльності учасників проекту, очікуваними продуктами і результатами; педагогічна цінність проекту та його практична значущість.

Номінація «Французька мова»

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності»

Мета: оцінити теоретичні знання конкурсантів.

Формат: комп'ютерне тестування; питання розподіляються у співвідношенні: 75% від загальної кількості – предмет і методика його викладання, 25% – психологія й педагогіка.

Тести можуть містити завдання з вибором однієї або декількох відповідей із запропонованих, встановлення відповідності логічно-пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності, відкриті завдання з короткою відповіддю.

Конкурсне випробування «Методичний практикум»

Мета: оцінити методичну майстерність конкурсанта, його вміння використовувати сучасні підходи у компетентнісному полі Нової української школи.

Формат: розроблення плану-конспекту уроку.

Тема уроку обирається шляхом жеребкування; виконання завдання здійснюється протягом 1 години на комп'ютері; для оцінювання роботи шифруються.

Оцінюється: методична компетентність; спрямованість обраних методів, форм, способів, засобів, прийомів роботи на формування ключових та предметних компетентностей, їх доцільність; реалізація наскрізних змістових ліній.

Конкурсне випробування «Урок»

Мета: оцінити педагогічну майстерність конкурсанта.

Формат: урок тривалістю 45 хвилин.

Теми конкурсних уроків обираються фаховим журі з усієї чинної

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

навчальної програми; розподіл тем серед конкурсантів здійснюється шляхом жеребкування.

Оцінюється: знання предмета, методична компетентність, науковість, творчий підхід; спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень; реалізація наскрізних змістових ліній; результативність та практична доцільність, професійні якості вчителя.

Конкурсне випробування «Практична робота»

Мета: оцінити вміння конкурсантів організовувати спілкування учнів у межах визначених тем і ситуацій.

Формат: засідання дискусійного клубу.

Тема дискусії визначається для кожного конкурсанта шляхом жеребкування; тривалість підготовки – 1 година; тривалість виступу – до 20 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: дотримання основних правил ведення дискусії, організація діяльності вчителя та учнів, спрямованість на розвиток життєвих умінь, мовна компетентність.

Конкурсне випробування «Проект»

Мета: оцінити вміння конкурсантів проектувати дослідницько-пошукову діяльність.

Формат: розроблення проекту.

Проблеми для розроблення проектів визначаються журі з урахуванням їх актуальності та значимості й розподіляються серед конкурсантів шляхом жеребкування; тема проекту визначається конкурсантом; тривалість підготовки – 1 година; тривалість презентації – до 20 хвилин, відповіді на запитання журі – до 5 хвилин.

Оцінюється: дотримання структури проекту, доцільність використання методів і засобів; відповідність між змістом діяльності учасників проекту, очікуваними продуктами і результатами; педагогічна цінність проекту та його практична значущість.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.1.2. Про проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів “Нові технології у новій школі” у номінації «Профілактичні програми»

Відповідно до наказів МОН України:

від 31.05.2018 № 555 «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі»,

від 01.10.2018 № 1044 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Профілактичні програми»

протягом **листопада 2018 року – квітня 2019 року** для **практичних психологів та соціальних педагогів** проводяться I-III етап Конкурсу у номінації **«Профілактичні програми»**:

I етап – зональний (районний, міський, ОТГ), – до 30 листопада 2018 року;

II етап – обласний, – до 31 січня 2019 року;

III етап – всеукраїнський, – до 30 квітня 2019 року [1; 2].

З текстами вищезазначених наказів МОН України ви можете познайомитися та завантажити їх у **розділі V «Психологічний супровід освітнього процесу»** інформаційно-методичного збірника **«Методичний порадник: організація та зміст освітньої діяльності у 2018/2019 навчальному році» (ID – 6715, 7285, рубрика «Професійні конкурси»)** в інформаційній системі інституту.

Для участі в конкурсі подаються **авторські програми, апробовані в закладах освіти** та оформлені належним чином.

У Положенні про Конкурс визначено такі **вимоги до авторських програм Всеукраїнського конкурсу практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі»**:

«Авторська програма – комплекс заходів, спрямованих на досягнення цілей навчання, виховання і розвитку, реалізація яких обмежена конкретними часовими рамками.

У програмі мають бути представлені:

1. Теоретичні основи програми (опис психологічної / соціальної проблематики).

2. Науково-методичне обґрунтування програми, у якому зазначено її актуальність, мету, завдання, кількість учасників, а також на яку ауди-

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

торію розрахована, на кого спрямована авторська робота, хто має її впроваджувати.

3. Структура та зміст програми (перелік та опис програмних вправ / заходів, модулів, дидактичних розділів тощо залежно від номінації).

4. Опис використаних методик і технологій із зазначенням джерел.

5. Перелік необхідних матеріалів та обладнання для реалізації програми.

6. Строки та етапи реалізації програми.

7. Очікувані результати» [1].

Оцінювання авторських програм учасників Конкурсу здійснюється за такими критеріями:

1. Актуальність.

2. Відповідність меті та завданням.

3. Відповідність змісту програми віковим особливостям.

4. Технологічність і комплексність вирішення завдань програми (заходи, вправи тощо).

5. Наукове та методичне обґрунтування методів, методик, технологій.

6. Опис вимог до спеціаліста, який впроваджує програму.

7. Перелік навчальних та методичних матеріалів, необхідних для реалізації програми.

8. Опис вимог до матеріально-технічного оснащення закладу для реалізації програми (приміщення, обладнання, інструмент тощо).

9. Опис строків і послідовності етапів реалізації програми.

10. Конкретність формування запланованих результатів.

11. Опис проведення апробації.

12. Грамотність і естетичність оформлення.

13. Коректність використання професійної термінології.

14. Дотримання технічних вимог щодо оформлення [1].

Учасники конкурсу мають подати повний комплект матеріалів:

заявку на участь у конкурсі, зразок якої наведено у додатку 2 до Положення про Конкурс (**ID – 7285**);

авторську програму відповідно до вимог, зазначених у додатку 3 до Положення (викладено вище);

анотацію авторської програми (не більше 4000 знаків, до двох сторінок);

відгуки керівників закладів освіти, у яких проходила апробація програми;

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

матеріали, що демонструють реалізацію програми в закладі освіти (фото, відео, відгуки учасників, публікації в ЗМІ) [1].

Кожна авторська програма оформлюється державною мовою, має бути відредагована, зброшурована (переплетена) та подана на паперовому й електронному носіях (у форматі Microsoft Word, шрифт Times New Roman, формат А 4, на електронних носіях) [1].

На титульній сторінці комплексу конкурсної документації необхідно зазначити:

– вислів «На Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі»; номінацію; назву програми;

– прізвище, ім'я, по батькові автора(ів); телефон, електронну адресу [1].

На підставі протоколів оцінювання формується рейтинговий список авторських програм, зазначених у додатку 5 до Положення про Конкурс. Оргкомітет кожного етапу підбиває підсумки конкурсу та складає узагальнений протокол за зразком, наведеним у додатку 6 до Положення про Конкурс, із підписами усіх членів оргкомітету та журі. Рейтинговий список оприлюднюється на офіційних веб-сайтах МОН, Інституту модернізації змісту освіти та КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» [1].

Використані ресурси:

1. Наказ МОН України від 31.05.2018 № 555 «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://base.kristti.com.ua/?p=7285>.

2. Наказ МОН України від 01.10.2018 № 1044 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» у номінації «Профілактичні програми» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/62059/.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.2. Проекти МОН України та Британської Ради в Україні

1.2.1. Загальнонаціональне пілотування Рамки безперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов у закладах освіти Київської області

Скрипчук Н.В.,

завідувач відділу іноземних мов КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

Міністерство освіти і науки України та Британська Рада в Україні розробили Програму та уклали курс «Післядипломна педагогічна освіта вчителів іноземних мов» (2012). Використання Рамки у процесі підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов України продемонструвало потенціал для розширення її функцій та сфер застосування. З метою використання Рамки для вчителів усіх предметів її укладачі удосконалили, доповнили документ та зробили його універсальним.

Рамка визначає підходи до створення стандартів вищої педагогічної освіти та напрямки безперервного професійного розвитку вчителів. Вона є основою для розроблення концепції педагогічної освіти, положень про атестацію та сертифікацію вчителів, положення про післядипломну педагогічну освіту та інших нормативно-правових документів.

Київська область є однією з чотирьох **пілотних областей** з апробації Рамки. Чотири заклади освіти області стали учасниками першого етапу загальнонаціонального пілотування Рамки безперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов:

Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»,

Білоцерківська спеціалізована природничо-математична школа І-ІІІ ступенів ім. М.О. Кириленка №16 Білоцерківської міської ради,

Хотівський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія» Києво-Святошинської районної державної адміністрації,

Броварська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №5 Броварської міської ради.

Робочою групою експертів розроблено алгоритм апробації Рамки та план дій щодо її пілотування у закладах загальної середньої освіти Київської області.

Рамка покликана полегшити роботу освітян у визначенні професійної майстерності вчителів, забезпечити прозорість та об'єктивність атестації, а також інших заходів, що стосуються діяльності педагогічних

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

працівників, адміністрацій навчальних закладів, працівників органів управління освітою, методичних служб.

Рамка розрахована на широке коло освітян – учителів усіх категорій, адміністрацій навчальних закладів, методистів, керівників органів управління освітою та всіх, хто долучається до процесу підготовки і професійного розвитку вчителів. Рамка є орієнтиром для створення інноваційних моделей професійного розвитку вчителів. Вона визначає зміст професійної діяльності вчителів нової української школи та інтегрує підходи до оцінювання результатів їхньої роботи.

Адміністрація закладу загальної середньої освіти використовує Рамку для забезпечення:

- розроблення програми наставництва з метою якісної адаптації молодого спеціаліста до професійної діяльності;
- підтримки професійної діяльності молодого спеціаліста;
- моніторингу професійної діяльності вчителів та їхнього професійного розвитку;
- надання рекомендацій вчителям щодо розроблення, реалізації та удосконалення програми власного професійного розвитку;
- підготовки та реалізації програми атестації вчителів.

Молодий спеціаліст спільно з адміністрацією закладу освіти та наставником використовує Рамку для:

- розроблення дорожньої карти власного професійного розвитку на етапі адаптації до професійної діяльності;
- самооцінювання професійних умінь у таких сферах діяльності: «Планування уроків та курсів»; «Розуміння учнів»; «Організація уроку»; «Евалюація та оцінювання навчальних досягнень»; «Знання предмета»; «Керування власним професійним розвитком».

Атестаційні комісії використовують Рамку для:

- визначення відповідності професійної діяльності вчителів дескрипторам кваліфікаційної категорії;
- забезпечення відкритості та прозорості здійснення процедури атестації;
- надання рекомендацій вчителям щодо їхнього подальшого професійного розвитку.

Заклади післядипломної педагогічної освіти використовують Рамку для:

- розроблення та реалізації програм і планів підвищення кваліфікації вчителів;
- добору змісту, форм і методів підвищення кваліфікації вчителів;
- підготовки матеріалів фахових конкурсів серед учителів;

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

- розроблення науково-методичних рекомендацій;
- науково-методичного супроводження професійної діяльності вчителів.

Учителі використовують Рамку для:

- рефлексії власної професійної діяльності;
- визначення професійних потреб для вибору змісту, видів і форм післядипломної освіти;
- планування власного професійного розвитку та здійснення самоосвітньої діяльності.

Рамка є засобом усвідомлення професійної ролі вчителя як фасилітатора учіння, інструментом для вимірювання рівня фахової підготовки вчителів, а також путівником у плануванні подальшого удосконалення професійної компетентності.

Рамка пропонує *дескриптори професійної діяльності вчителів різних кваліфікаційних категорій* у таких сферах: «Планування уроків та курсів»; «Розуміння учнів»; «Організація уроку»; «Евалюація та оцінювання навчальних досягнень»; «Знання предмета»; «Керування власним професійним розвитком».

У межах кожної сфери діяльності до дескрипторів розроблені показники, які конкретизують, деталізують та засвідчують професійні знання, уміння та ставлення вчителів. Для кращого розуміння змісту дескриптора або показника Рамка вміщує довідник окремих понять з тлумаченнями до них.

Рамка має кумулятивний характер, що дає можливість відобразити процес накопичення професійних знань та умінь від категорії до категорії, а також оцінити досягнутий результат на певному етапі професійного розвитку. Професійна діяльність учителів аналізується за дескрипторами відповідної категорії та дескрипторами всіх попередніх категорій. Учителям вищої категорії, які мають звання «старший учитель» та «учитель-методист» відповідають дескриптори всіх категорій. Це досвідчені вчителі, які також можуть виконувати одну або декілька додаткових ролей, перелічених у Рамці.

Рамка є інструментом проектування безперервного самовдосконалення вчителів у міжкатегорійний період. За допомогою переліку професійних умінь учителі оцінюють свій рівень, визначають сфери вдосконалення та планують конкретні шляхи свого розвитку.

Рамка є універсальною за своїм характером і може використовуватися вчителями усіх предметів.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.2.2. Пілотування матеріалів курсу «Ключові життєві уміння»

Алексєєва О.І.,

проректор КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук,

Кушнір Я.А.,

методист відділу міжнародних зв'язків КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

24-26 жовтня 2018 року за сприяння Міністерства освіти і науки України і за участі Британської Ради в Україні на базі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» проведено тренінг для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти Київської області та методистів інституту з **пілотування матеріалів курсу «Ключові життєві уміння»**.

Захід організовано з метою реалізації ідей Нової української школи та пілотування матеріалів курсу «Ключові життєві уміння», який вперше проводився українською мовою для вчителів інших спеціальностей (не англійської мови). Для проведення тренінгів було перекладено, адаптовано і розроблено відповідне навчально-методичне забезпечення українською мовою.

Вікторія Іваніщева, менеджер проектів Британської ради в Україні, очолювала роботу команди 12-х тренерів Британської Ради в Україні, які проводили навчання.

Для організації та проведення тренінгу використані матеріали, розроблені тренерами-експертами Британської Ради в Україні з модулів: **«Навчання критичного мислення та уміння розв'язувати проблеми»**, **«Навчання вмінь спілкуватись та співпрацювати»**, **«Вступ до ключових умінь»**.

В основі курсу **«Ключові життєві уміння»** реалізуються ідеї Нової української школи, які сприяють розвитку життєвих умінь та компетентностей, а також об'єднують професійні, фахові уміння вчителів, які викладають суспільно-гуманітарні та природничо-математичні дисципліни у 5-9 класах закладів загальної середньої освіти.

Педагоги Київщини, об'єднані в 2 групи по 16 учасників (відповідно до предмета викладання), апробували навчальні матеріали та практикували техніки, які сприяють розвитку в учнів життєвих умінь на кожному етапі уроку.

Результати проведення першого етапу навчання педагогів будуть використані з метою вдосконалення матеріалів курсу та подальшого їх

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

пілотування, розроблення наступних модулів навчання.

У роботі над спільним для обох груп першим модулем педагогічні працівники мали можливість усвідомити особливості компетентнісного підходу до навчання в цілому та, зокрема, процеси, пов'язані із розвитком в учнів ключових життєвих умінь, практичні підходи до навчання, які дозволяють інтегрувати ці уміння у вивчення будь-якого шкільного предмета.

Заняття другого модуля для педагогів суспільно-гуманітарного циклу були спрямовані на дослідження визначень, теорій і практик спілкування та співпраці, шляхи розвитку вмінь спілкуватись і співпрацювати у класі та школі, оскільки спілкування та співпраця є важливою складовою соціального та професійного життя.

Для педагогів природничо-математичного циклу зміст другого модуля був спрямований на усвідомлення сутності критичного мислення та умінь розв'язувати проблеми, оцінювання вагомості цих умінь для життя.

За підсумками роботи учасники тренінгу отримали сертифікати про здобуті знання.

1.3. Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини

1.3.1. Діяльність професійних об'єднань освітян Київщини: обласних опорних закладів освіти, обласних шкіл передового педагогічного досвіду, обласних майстер-класів і педагогічних студій у 2017/2018 навчальному році

Стадніченко Г.М.,

методист відділу координації методичної роботи та неперервної педагогічної освіти КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

Діяльність обласних професійних об'єднань педагогічних працівників закладів загальної середньої, дошкільної, позашкільної освіти Київщини унормовується:

Положеннями про обласні опорні заклади освіти та обласні школи передового педагогічного досвіду (у новій редакції), затверджені наказом департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 10 листопада 2016 року № 364.

Положеннями про обласний майстер-клас та обласну педагогічну студію (схвалено рішенням науково-методичної ради КВНЗ КОР

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

«Академія неперервної освіти» від 29 вересня 2016 року, додаток 2 до протоколу № 6). Функціонування таких *об'єднань* сприяє розвитку професійної компетентності та поширенню кращих напрацювань освітян області.

Відповідно до наказу департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації про надання статусу ООЗО та ОШППД від 15 листопада 2016 року № 372 у 2016-2018 роках працювали 3 *обласні школи передового педагогічного досвіду*, слухачами яких були 64 педагогічні працівники, та 6 *обласних опорних закладів освіти* з проблем розвитку освітньої системи Київщини, з якими співпрацювали 148 педагогів закладів освіти області. У вересні 2018 року ООЗО та ОШППД завершили роботу – 212 слухачів отримали свідоцтва про підвищення фахової кваліфікації.

Диверсифіковано форми підвищення фахової кваліфікації освітян у міжкурсовий період: окрім зазначених вище традиційних педагогічних об'єднань працюють *обласні майстер-класи і педагогічні студії*, термін функціонування яких – один рік. Так, у 2017/2018 н.р. 1016 осіб були учасниками **33 обласних майстер-класів** та 499 осіб – **11 педагогічних студій**, за результатами роботи яких сертифіковано 1515 педагогічних працівників. Керівників та координаторів обласних майстер-класів і педагогічних студій *відзначено* подяками КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».

1.3.2. Інформація про результати діяльності обласної школи передового педагогічного досвіду Демченко Жанни Володимирівни з проблеми «Формування ІКТ-компетентності вчителів української мови і літератури»

Стадніченко Г.М.,

методист відділу координації методичної роботи та неперервної педагогічної освіти КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

На базі Фастівського навчально-виховного комплексу «Ліцей – загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2» Фастівської міської ради у 2016-2018 роках працювала школа передового педагогічного ***Демченко Жанни Володимирівни***, учителя української мови і літератури, учителя-методиста, із проблеми «Формування ІКТ-компетентності вчителів української мови і літератури» (координатор – *Бичевська Лідія Василівна*,

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

методист відділу методики української мови, літератури та зарубіжної літератури інституту).

Програмою ОШППД було передбачено розвиток професійних компетентностей учителів української мови і літератури з реалізації сучасних підходів до викладання навчальних предметів та ефективної організації освітнього процесу. На заняттях ОШППД слухачі ознайомитися з методикою викладання української мови і літератури з використанням ІКТ, навчитися працювати з різними програмами для створення тестів, кросвордів, презентацій, відео. У кінці кожного заняття слухачі отримували методичні поради, практичні завдання, презентації, посилання на освітні ресурси.

Обласна школа працювала з постійним складом слухачів із різних регіонів Київської області: Фастівського, Макарівського, Миронівського, Рокитнянського, Сквирського районів, м. Фастова й Білої Церкви (27 слухачів). Заняття проводилися за визначеним навчальним планом і циклограмою, схваленими науково-методичною радою КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».

Керівник ОШППД організувала й провела:

практичні заняття із тем:

«Доцільність і особливості використання інтерактивних презентацій та відеоматеріалів у навчальному процесі»,

«Слайд-твір як один із прийомів аналізу літературного твору»,

«Формування ключових і предметних компетентностей на уроках української мови й літератури засобами ІКТ»,

«Хмарні технології в навчанні школярів»,

«Метод проектів як засіб формування ІКТ-компетентностей школярів»,

«Використання гаджетів для перевірки та оцінювання знань учнів», у процесі яких слухачі вчилися застосовувати досвід, що вивчається;

відкритий урок-захист проекту «Квітковий вернісаж» (за поезіями С. Жук та іншими творами мистецтва);

а також взяла участь у VII Всеукраїнському фестивалі педагогічних ідей «Мій особистісно зорієнтований урок», на якому представила набутий досвід з теми.

Слухачі ОШППД **Демченко Жанни Володимирівни** брали активну участь у майстер-класах, навчилися створювати веб-квести, бук-трейлери, медіа-твори, інтерактивні презентації (із використанням веб-сервісів Prezi, Powtoon), використовувати хмарні технології Google, Calameo, Slideshare, сервіси для створення тестів, кросвордів, відео (відеоредактор

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

You Tube), виконували творчі домашні завдання, представляли творчий матеріал із власного досвіду роботи.

Результати діяльності школи передового педагогічного досвіду узагальнено в описі діяльності та методичних рекомендаціях, в публікаціях у засобах масової інформації, педагогічних фахових виданнях, методичному посібнику, мультимедійних проектах тощо.

1.4. Робота з обдарованими дітьми

1.4.1. Наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 16 жовтня 2018 року №278 «Про проведення I та II етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році»

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 02 серпня 2018 року № 849 «Про проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад і турнірів з навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році», відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22 вересня 2011 року № 1099, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 листопада 2011 року за № 1318/20056, листа Міністерства освіти і науки України від 27 вересня 2017 року № 1-9/524 «Про деякі питання організації учнівських олімпіад», Порядку проведення I, II, III етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів у Київській області, затвердженого наказом департаменту освіти і науки від 13 вересня 2017 року № 291 (далі – Порядок), з метою пошуку, підтримки та розвитку творчого потенціалу обдарованої учнівської молоді,

НАКАЗУЮ:

1. Провести у 2018/2019 навчальному році I та II етапи Всеукраїнських учнівських олімпіад (далі – Олімпіади) з української мови та літератури, іноземних мов (англійська, німецька, французька, іспанська), правознавства, історії, економіки, математики, біології, географії, астрономії, фізики, хімії, екології, інформатики, інформаційних технологій, трудового навчання, мов та літератур національних меншин України (польська, болгарська, іврит, російська).

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

2. Керівникам місцевих органів управління освітою:

- 2.1. забезпечити проведення I етапу Олімпіад у жовтні 2018 року;
- 2.2. визначити терміни проведення I етапу Олімпіад та розробити графіки інтелектуальних змагань відповідно до пункту 2.3 Порядку;
- 2.3. сформувати кількісний склад команд II етапу Олімпіад відповідно до Порядку;
- 2.4. провести II етап Олімпіад згідно з графіком проведення II етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад у 2018/2019 навчальному році, що додається;
- 2.5. сформувати кількісний склад команд для участі у III етапі Олімпіад відповідно до п.2.5.3 Порядку;
- 2.6. подати звіти про проведення II етапу Олімпіад та заявки на участь у III етапі організаційному комітету III етапу Олімпіад до 26.12.2018.

3. Навчально-методичному кабінету професійно-технічної освіти у Київській області (М. Стасєєва), відділу дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти (Т. Балашова):

- 3.1. забезпечити проведення I етапу Олімпіад у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, закладах загальної середньої освіти обласної комунальної власності відповідно до п.2.3. Порядку;
- 3.2. подати звіти про проведення I етапу та заявки на участь у II етапі Олімпіад організаційним комітетам II етапу (відповідно до адміністративно-територіального підпорядкування закладу освіти);
- 3.3. сформувати команди учнів-переможців I етапу Олімпіад та забезпечити їхню участь у II етапі Олімпіад у районах та містах обласного підпорядкування (відповідно до адміністративно-територіального підпорядкування закладу освіти).

4. КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (Н. Бендерець):

- 4.1. розробити завдання для II етапу Олімпіад до 19.10.2018;
- 4.2. забезпечити організаційний та науково-методичний супровід проведення II етапу Олімпіад.

5. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника директора департаменту освіти і науки Ж. Осипенко.

Директор департаменту

В. Рогова

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Додаток
до наказу департаменту освіти і
науки Київської обласної дер-
жавної адміністрації
від 16.10.2018 року № 278

ГРАФІК проведення II етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад у 2018/2019 навчальному році

№ з/п	Дата проведення	Дисципліна	Класи, учні яких беруть участь у II етапі
1.	03.11.2018	Біологія	8-11
2.	04.11.2018	Українська мова і література	7-11
3.	10.11.2018	Іноземні мови (англійська, французька, німецька, іспанська)	8-11
4.	11.11.2018	Екологія	10-11
5.	17.11.2018	Трудове навчання	9, 11
6.	18.11.2018	Інформатика	8-11
7.	24.11.2018	Історія	8-11
8.	25.11.2018	Хімія	7-11
9.	01.12.2018	Математика	6-11
10.	02.12.2018	Географія	8-11
11.	08.12.2018	Правознавство	9-11
12.	09.12.2018	Фізика	7-11
13.	15.12.2018	Інформаційні технології	8-11
14.	16.12.2018	Мови та літератури національних меншин України (польська, болгарська, мова іврит, російська)	9-11
15.	22.12.2018	Економіка	9-11
16.	23.12.2018	Астрономія	10-11

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.4.2. Методичні рекомендації щодо підготовки до II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання у 2018/2019 навчальному році

Сацюк О.І.,

завідувач відділу трудового навчання КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів", викладач кафедри природничо-математичної освіти та технологій

Умови проведення. II етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання проводиться відповідно до «Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.09.2011 №1099 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17.11.2011 за №1318/20056.

Олімпіада проводиться у межах одного міста (селища міського типу, селища, села). У II етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання беруть участь учні 9 та 11 класів. За бажанням учасник має право на загальних засадах брати участь у змаганнях серед учнів старших (порівняно з класом (курсом) фактичного навчання) класів (курсів) у межах визначених вікових груп кожного навчального предмета.

II етап олімпіади складається з двох турів: теоретичного туру та комплексної (практичної) роботи.

Зміст та оцінювання.

Теоретичний тур. Учасникам протягом 1 год. (тут і надалі береться астрономічний час) буде запропоновано дати відповіді на різні типи теоретичних завдань, що охоплюють основні види навчальної діяльності на уроках трудового навчання і технологій. Максимальна рекомендована кількість балів за теоретичний тур – 20 балів.

До уваги відповідальних за проведення олімпіади осіб: у день проведення олімпіади окремим електронним листом будуть надіслані відповіді для перевірки теоретичного туру!

Комплексна (практична) робота. Учасникам олімпіади необхідно виготовити та оздобити виріб із запропонованого набору матеріалів та інструментів (пристосувань) із застосуванням операцій ручної та механізованої обробки конструкційних матеріалів. Організаційні комітети та робочі групи районних (міських) олімпіад повинні забезпечити учнів необхідною технологічною документацією, матеріалами та обладнанням

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

для виконання комплексної роботи.

У разі, якщо в місцях проведення олімпіади немає відповідного обладнання, верстатів, умов для виготовлення визначеного виробу, організаційний комітет олімпіади може внести корективи у завдання практичного туру або замінити його, підібравши такі об'єкти діяльності, які б дозволили учням виготовити виріб із застосуванням ручних операцій обробки матеріалів. *Проведення практичного туру олімпіади є обов'язковим!*

Для виконання зазначеного завдання з обслуговуючих видів праці учасникам потрібно мати набір для рукоділля (голки, нитки, нитки для вишивання, флізелін, синтепон тощо). *Під час виконання роботи не можна використовувати готові аплікації та інші «домашні заготовки».*

Якщо учні (дівчата) не матимуть можливості працювати на швейній машині, для них потрібно передбачити виконання комплексної роботи в ручному варіанті за єдиним завданням журі.

Члени журі, які будуть оцінювати практичний тур, повинні, спираючись на власний досвід, самостійно визначити систему оцінювання (кількість балів за виконання кожного етапу завдання та критерії), довівши її до відома учасників змагань перед виконанням туру.

На виконання завдання передбачено 4 години. Робота оцінюватиметься в 60 балів.

Рекомендовані критерії оцінювання:

- функціональність виробу та зручність у користуванні;
- привабливість (естетична цінність) виробу;
- володіння техніками обробки матеріалів;
- оригінальність роботи та новизна у підході до вирішення завдань.

Під час оцінювання членам журі необхідно врахувати не лише якість виготовлення виробу, а й кількість та якість виконання оздоблювальних елементів на ньому.

За порушення правил техніки безпеки під час виконання завдання учасники можуть позбавлятися до п'яти балів рішенням Голови журі за вмотивованим поданням членів журі у присутності учасника, до якого ця норма застосовується.

Після завершення виготовлення учасники повинні презентувати свій виріб перед членами журі.

Під час роботи дівчата можуть використовувати власні швейні машини, а хлопці – ручний інструмент.

Учасники олімпіади. До місця проведення олімпіади учні повинні прибувати організовано у супроводі керівника команди, маючи при собі:

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

- учнівський квиток;
- медичну довідку про відсутність інфекційних хвороб та контакту з інфекційними хворими;
- довідку про допуск до роботи на обладнанні навчальних майстерень.

Просимо звернути увагу на правильне оформлення документації на учасників заключного етапу олімпіади (*прізвище, ім'я, по-батькові в називному відмінку – з документа, що засвідчує особу; повна назва закладу в називному відмінку – з гербової печатки закладу, в якому навчається учасник олімпіади*).

Нагородження учасників олімпіади. Переможці II етапу визначаються відповідно до пунктів 5.3., 5.4. «Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності» (Наказ МОНмолодьспорт №1099 від 22.09.2011).

Примітка. Перелік інструментів та матеріалів для проведення II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання буде розміщено у *віртуальному кабінеті трудового навчання* та в *інформаційній системі інституту*.

1.5. Підвищення кваліфікації в умовах відкритого освітнього середовища

1.5.1. Упровадження хмарних сервісів у процесі проведення курсів підвищення фахової кваліфікації

Борбіт А.В.,

завідувач відділу дистанційного навчання КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Упровадження хмарних технологій у систему підвищення кваліфікації фахової кваліфікації дає змогу педагогам не тільки професійного вдосконалення без відриву від основної діяльності, індивідуалізує процес навчання, але й зробить процес навчання більш відкритим, гнучким, мобільним та ефективним.

У світі інформаційних технологій все більшої популярності набуває термін хмарні технології. Хмарні технології – це технології, які нада-

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

ють користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервісу [6].

Питанням використання хмарних технологій саме в освіті розкривали у своїх працях такі вчені, як Е. І. Аблялімова, А. М. Кух, Л. М. Меджитова, З. С. Сейдаметова, С. Н. Сейтвелієва, Ю. В. Триус та ін. На сьогоднішній день хмарні технології – це одна велика концепція, що поєднує в собі багато різних понять. Хмарні технології дають можливість доступу до зовнішніх ресурсів у вигляді сервісу, що надається за допомогою Інтернету, при цьому користувачеві не потрібно ніяких особливих знань про інфраструктуру «хмари» або навичок управління цією «хмарною» технологією.

Основні переваги хмарних технологій очевидні: [5].

- доступність (необов'язкова прив'язка до робочого місця, відкритість освітнього середовища);
- низька вартість (заощадження коштів на придбання та оновлення програмного забезпечення, не потрібні потужні комп'ютери, налаштування, обслуговування, розширення інфраструктури виконує сервіс-провайдер);
- мобільність (уся необхідна інформація знаходиться в хмарі, економія дискового простору, доступність із різних пристроїв);
- надійність (необмежений обсяг збереження даних у хмарному сховищі);
- безпечність (безпека використання та збереження інформації);
- гнучкість (виконання багатьох видів навчальної роботи онлайн);

У діяльності освітнього закладу хмарні сервіси можна використовувати в різних напрямках: організація навчального співробітництва; управління та постачання навчальних ресурсів; електронний документообіг; офісні додатки; навчальні, професійні спільноти; веб-конференції, вебінари; електронні бібліотеки; обмін і зберігання даних.

Використання хмарних технологій сприяє утворенню віртуальних навчальних структур, здатних не лише забезпечувати необмежений доступ до електронних освітніх ресурсів, а й слугувати відкритим навчальним середовищем як для дітей, так і дорослих [2].

Саме таку віртуальну навчальну структуру мають платформи дистанційного навчання. Дані платформи утворюють єдину систему, яка органічно поєднує більшість хмарних сервісів і є достатньо цілеспрямованою і зорієнтованою на те, щоб зробити процес підвищення кваліфікації більш відкритим, неперервним і гнучким. Упроваджуючи дистанційне

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

навчання вибір платформи дистанційного навчання є важливим кроком.

У Київському обласному інституті післядипломної освіти педагогічних кадрів дистанційна форма навчання була започаткована з 2003 року. При цьому використовували різні технології: ТВ-технологія (2003-2004 р.р, вчителі початкового навчання); змішана технологія кейс та мережева (2005-2007 роки навчання проводилось за 13 спеціальностями, враховуючи можливості педагогів); з 2008 року – перехід на мережеву технологію.

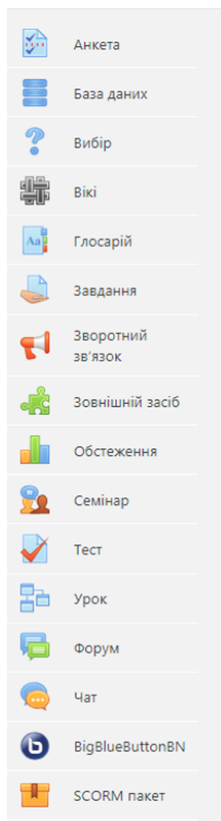
За період з 2005 року ми апробували декілька платформ дистанційного навчання, серед яких були платформи з закритим кодом Прометей та відкритим кодом e-Front, A-Tutor, Moodle. Основними характеристиками яких є розширена функціональність, наявність вбудованих засобів для розроблення, редагування контенту та засобів спілкування, модульність, зручність у використанні. А для систем з відкритими кодами характерна ще і низька вартість упровадження.

Наш вибір зупинився на системі дистанційного навчання Moodle. Даний програмний продукт побудований у відповідності зі стандартами інформаційних навчальних систем. Користувачі системи отримують доступ до ресурсів за допомогою веб-браузера із різних місць, використовуючи мережу Internet. Зареєструватись та працювати в середовищі також можливо використовуючи соціальні мережі, такі як facebook та google-акаунт.

У системі Moodle пропонуються 4 формати курсів: форумний, єдиної діяльності, тематичний та тижневий. При створенні навчальних курсів ми використовуємо тематичний формат.

Курс може містити довільну кількість ресурсів, представлено у різних форматах. Навчальний матеріал подано у вигляді текстових документів, електронних посібників, схем, таблиць, інтернет-ресурсів як зовнішніх, так і з google-диску, відео-, аудіо матеріали, відео записи навчальних занять, он-лайн лабораторії, тренажери тощо.

Для підтримки практичних, лабораторних занять та організації самостійної роботи система містить значну кількість інтерактивних засобів

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

організації навчальної діяльності. До таких засобів відносяться:

- wiki (дозволяє всім користувачам працювати разом над створенням документа);
- анкети (цей елемент дає можливість проведення вхідного/вихідного анкетування та бути корисним при проведенні моніторингових досліджень);
- глосарій (за допомогою якого створюється термінологічний словник курсу);
- завдання (дозволяє сформулювати завдання для виконання слухачами, яке передбачає підготовку відповіді в електронному вигляді та завантаження її на сервер для перевірки, встановити термін його здачі та максимальну кількість балів за виконання);
- опитування (проведення голосувань серед слухачів);
- тест (дозволяє викладачу створювати набір тестових питань в різних формах; проводиться вхідний, поточний та підсумковий контроль);
- урок (складається з набору сторінок, перехід до наступної або попередньої сторінки залежить від відповіді на запитання в кінці сторінки, яка переглядається);
- форум та чат (організація навчальної діяльності у формі обговорення, обміну досвідом роботи та власними напрацюваннями; деякі завдання для виконання розміщено на форумі).

Використання даних модулів надає можливість співпрацювати на рівнях «слухач- слухач» і «слухач -викладач».

У процесі навчання формується журнал оцінок, у якому розміщено основні види діяльності, які оцінюються (форум, тест, завдання) і загальна оцінка за курс. З кожного виду роботи можна переглянути оцінку, її порядок серед усіх учасників курсу та якою є середня оцінка у курсі.

У системі передбачено створення календаря, в якому розміщено події, заходи, які відбуваються у курсі, або окремі групи з детальним описом. Є можливість самостійно створити подію, запланувати власну діяльність.

У системі наявна e-mail-розсилка новин, форумів, оцінок і коментарів викладачів.

Доступний детальний звіт з графіками і деталями роботи над різними модулями щодо входження користувача в систему і роботу (останній вхід, які матеріали опрацьовано, скільки часу, як часто звертався до того чи іншого матеріалу, кількість прочитаних повідомлень тощо).

Для роботи слухачів курсів підвищення фахової кваліфікації за дистанційною формою навчання розроблена детальна інструкція щодо

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

використання системи дистанційного навчання.

Як бачимо, основні призначення хмарних сервісів Google Диск, Google Форми, YouTube, Gmail, соціальна мережа Google+, групи Google, Hangouts, Google Календар повною мірою реалізовано у платформах дистанційного навчання для збереження інформації, проведення анкетування, тестування, забезпечення спілкування та сповіщення.

Таким чином, хмарні технології та створений на їх основі інформаційний освітній простір є інноваційною альтернативою традиційному освітньому процесу, що забезпечує умови для персонального навчання, інтерактивних занять і колективного викладання. Крім того, мережева хмара дозволяє тим, хто навчається, взаємодіяти із широким колом учасників незалежно від їх місцезнаходження. Отже, аналіз переваг і перспектив використання хмарних технологій в освітньому процесі дає підстави констатувати, що мережева хмара відкриває небачені можливості як для слухачів, так і викладачів за умови їхньої готовності до відкритої взаємодії.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні умов, змісту, засобів підготовки вчителів і керівників закладів загальної освіти до ефективного використання хмарних технологій у педагогічній та управлінській діяльності.

Список використаних джерел

1. Архипова Т. Л. Технології «хмарних обчислень» в освітніх закладах / Т. Л. Архипова, Т. В. Зайцева // Хмарні технології в освіті : матеріали Всеукраїнського науково-методичного інтернет-семінару (Кривий Ріг – Київ – Черкаси – Харків, 21 грудня 2012 р.). – Кривий Ріг : Видавничий відділ КМІ, 2012. – С. 72-74.
2. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – № 10. – С. 8-23.
3. Воронкін О. С. «Хмарні» обчислення як основа формування персональних навчальних середовищ / О. С. Воронкін // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «FOSS Lviv – 2012 : збірник наукових праць (Львів, 26-28 квітня 2012 р.). – Львів, 2012. – С. 143-146.
4. Положення про дистанційне навчання № 703/23235 від 30 квітня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
5. Одайник С. Використання хмарних технологій в управлінні загальноосвітніми навчальними закладами // Нова педагогічна думка / С.Одайник – 2016. – № 4 (88) 99 Режим доступу:

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

http://novadumka.at.ua/load/nova_pedagogichna_dumka_4_88_2016/1-1-0-37.

6. Хмарні технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://j.parus.ua/ua/358>.

7. Що таке Moodle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174>.

1.6. Педагогічна і наукова спадщина С.У. Гончаренка

1.6.1. Актуальність поглядів С.У. Гончаренка в контексті сучасної освіти і науки (до 90-річчя від дня народження академіка)

Гребеніченко Ю.М.,

методист відділу моніторингу якості освіти КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

До визначних постатей в українській педагогіці, які глибоко досліджували проблеми особистісного та професійного становлення вчителя й освіти зокрема, належить постать академіка Семена Устимовича Гончаренка. Учений не був байдужим до проблем, пов'язаних із предметом вивчення педагогіки, її законами, закономірностями, принципами і правилами. Він писав: «...Будь-яка наука має свій предмет вивчення, свої закони, закономірності, принципи і правила. Є вони і в педагогіці – науці, яка вивчає освіту як особливу, соціально й особистісно детерміновану педагогічну діяльність з прилучення людини до життя в суспільстві, яка характеризується педагогічним цілепокладанням і педагогічним керівництвом. Без законів і закономірностей наук не буває. Знання педагогічних законів і закономірностей допомагає педагогу знайти відповіді на ключові питання освітньої практики: в ім'я чого і для чого навчати дітей (цілі і цінності освіти)? Кого навчати? Коли починати систематичне навчання? Чого вчити (зміст освіти)? Як учити (методи, прийоми, технології)? Як створити умови для повноцінної та ефективної освіти? Мова йде про пізнання й застосування законів і закономірностей навчально-виховного процесу...» [2].

Навіть сьогодні, у період потужних інформаційних технологій, нових векторів навчання та виховання, ключові питання, порушені Семеном Устимовичем, залишаються актуальними. Адже новий закон «Про освіту» та Концепція Нової української школи відображають сучасні напрями пошуку відповідей на актуальні питання національної системи освіти, створення сучасного освітнього середовища.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Таблиця 1.

Актуальність ключових питань наукової спадщини С.У. Гончаренка в процесі реформування сучасної освіти

Ключові питання освітньої практики С.У. Гончаренка	Варіанти вирішення ключових питань відповідно до Закону України «Про освіту» та Концепції «Нова українська школа»
В ім'я чого і для чого навчати дітей? (цілі і цінності освіти)	«Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [1, 1]. Виховний процес буде невід'ємною складовою всього освітнього процесу і орієнтуватиметься на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні.
Кого навчати? Коли починати систематичне навчання?	Дитячий організм не сприймає більше, ніж відведено природою для його віку. У навчанні будуть враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей. Для цього запроваджується двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової та базової загальної середньої освіти [3, 20].
Чого вчити ? (зміст освіти)	Якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини (дитиноцентризм в освіті).
Як учити? (методи, прийоми, технології)	У Новій школі зросте частка проектної, командної, групової діяльності у педагогічному процесі. Організація нового освітнього середовища потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення лабораторної бази для вивчення предметів природничо-математичного циклу.
Як створити умови для повноцінної та ефективної освіти?	Вільному розвитку сприяє творче середовище. Таке середовище буде організовано в Новій українській школі. Буде створено освітню онлайн-платформу з навчальними і методичними матеріалами для учнів, учителів, батьків і керівників закладів освіти. Формуванню навичок наукової діяльності та винахідництва слугуватимуть сучасні лабораторії, а також програми доступу дітей до наукових музеїв, обсерваторій, відкритих навчальних курсів та інших ресурсів.

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ І ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Невтомні пошуки видатного дидакта-філософа С.У. Гончаренка спрямовувалися на формування методологічно грамотного вчителя, майстра педагогічної справи, здатного оцінювати факти з точки зору педагогічних законів і закономірностей. Учений наголошував: «Лише тоді, коли педагогічні закони і закономірності увійдуть до складу особистих переконань учителя, визначаючи бачення ним педагогічної дійсності, вони сприятимуть успіху в його професійній діяльності» [2].

Говорячи про сучасного вчителя XXI століття: агента змін, патріота, інноватора, фасилітатора, місія якого змінити освітній простір, забезпечувати гармонійний розвиток особистості учня, навчання для життя, педагогіку партнерства між усіма учасниками освітнього процесу, професіонала, здатного сформувати ключові компетентності, визначені в Законі України «Про освіту» та Концепції «Нова українська школа».

Парадигма наукових поглядів вченого залишається актуальною у сучасному освітньому просторі. Цей факт засвідчує вагому роль праць методолога та гуманіста С.У. Гончаренка. Творчий доробок Семена Устимовича, створені ним концепції і книги продовжують його життя та потребують вдумливого вивчення й дослідження сучасними науковцями та вчителями-практиками.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> – Назва з екрана.
2. Гончаренко Семен Устимович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://clc.am/6pytOw>. – Назва з екрана.
3. Концепція Нової української школи / упорядн. : Гриневич Лілія, Елькін Олександр, Калашнікова Світлана та ін. / заг. ред. Грищенка Михайла ; Міністерство освіти і науки України. – К., 2016. – 40 с.

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

2.1. Актуальні питання розвитку інклюзивної освіти в Київській області

Алексєєва О.І.,

проректор КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів", кандидат психологічних наук

Одним з основних пріоритетів розвитку системи сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп. Разом з активними процесами європейської інтеграції Україна розпочала реформування освіти в напрямі інклюзії, що підтверджується численними змінами в законодавстві України, практичною діяльністю закладів освіти та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей, зокрема зі статтею 24 «Освіта» Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю». Нині діти з особливими освітніми потребами можуть здобувати освіту в різних типах закладів освіти, тобто мають рівний доступ до якісної освіти і не обмежуються спеціальними закладами.

Протягом останнього десятиліття вітчизняні науковці, зокрема В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення дітей з особливими освітніми потребами до навчання в закладах освіти, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Значний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку дітей мали праці психологів Л. Виготського, О. Венгер, О. Запорожця, О. Киричука, Г. Костюка, Б. Корсунської, С. Максименка, Н. Морозової, В. Синьова, П. Таланчука, В. Тарасун, М. Ярмаченка. У них обґрунтовано принципові положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкільного навчання, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності. В дослідженнях вчених вивчалася історія становлення і розвитку окремих напрямків спеціальної освіти дітей шкільного віку з різними психофізичними порушеннями. Одночасно аналізувалася історія виникнення наукових поглядів на ті чи інші прояви аномального розвитку та засоби їх психолого-педагогічної корекції.

На сьогодні в Україні представлено результати ряду досліджень,

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

які опосередковано або напряду стосуються інклюзивного навчання. Соціально-філософський аспект та теоретико-методологічні засади інклюзивного навчання висвітлено в роботах В. Засенка, В. Кременя, І. Луценко, Ю. Найди, Н. Софій, та інших. Роботи І. Білецької, М. Ворон, В. Коваль, А. Колупасової, В. Масенко, Л. Савчук, А. Таранченко, І. Хозраткулової, М. Чайковського та інших присвячені впровадженню цієї моделі навчання в освітній процес.

У Законі України «Про освіту» визначено, що «*інклюзивне навчання* – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» (стаття 1 п.12), а «*інклюзивне освітнє середовище* – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей» (стаття 1 п. 13). *Інклюзивна освіта* як концепція, філософія освіти (як наприклад, демократична освіта, громадянська освіта, особистісно зорієнтована освіта тощо) визнає, що всі діти можуть повноцінно здобувати освіту, а їхні відмінні особливості гідні поваги та є джерелом навчального досвіду для усіх учасників освітнього процесу. *Інклюзія* як освітня концепція постійно розвивається і є вкрай важливою для формування політики й стратегій, спрямованих на усунення причин і наслідків дискримінації, нерівності та виключення.

Для реалізації державної політики щодо надання освітніх послуг та забезпечення прав дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку, у тому числі дітей з інвалідністю у закладах загальної середньої освіти Київської області створюються необхідні умови для запровадження інклюзивного навчання. Забезпечено право на рівний доступ до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації індивідуального та інклюзивного навчання.

Діяльність органів управління освітою, закладів освіти області щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами здійснюється відповідно до низки нормативно-правових актів, а саме:

Конвенції ООН про права дитини, Декларації про права інвалідів,

Законів України: «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»,

Указів Президента України: «Про першочергові заходи щодо

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» (від 01.06. 2005 №900/2005), «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (від 04.07.2005 №1013/ 2005), «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (від 11.10.2010 №926/2010);

Постанов Кабінету Міністрів України: «Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів» (від 12.10.2000 № 1545), «Про встановлення строку навчання у загальноосвітньому навчальному закладі для дітей, які потребують корекції фізичного та(або) розумового розвитку»(від 23.04.2003 №585), «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та(або) розумового розвитку» (від 05.07.2004 №848), «Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів» (від 8.12.2006 №1686), «Про затвердження Положення про індивідуальну програму реабілітації інваліда» (від 23.05.2007 №757), «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (від 15.08.2011 № 872), «Про внесення змін до Порядку та умов надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам» (від 14 лютого 2017 р. № 94), «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (від 12 липня 2017 р. № 545), «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (від 9 серпня 2017 року № 588); «Про внесення змін до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» (від 15 листопада 2017 р. № 863); «Деякі питання використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2018 році» (від 21 лютого 2018 р. № 88); «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1096 «Про встановлення розміру доплати за окремі види педагогічної діяльності» (від 14 лютого 2018 р. №72); «Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти» (від 22 серпня 2018 р. № 617); «Про затвердження Порядку використання у 2018 році коштів, передбачених у державному бюджеті на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» (від 22 серпня 2018 р. № 61);

розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року»

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

(від 3.12. 2009 №1482-р);

наказів Міністерства освіти і науки України: «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» (від 01.10.2010 №912), «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» (від 06.02.2015 № 104/52), «Про затвердження Плану заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року» (від 23.07.2013 № 1034), «Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (початкова школа)» (від 28.01.2014 р. № 80), «Про затвердження Положення про навчально-реабілітаційний центр» (від 16.08.2012 р. № 920), «Про затвердження Плану заходів щодо оптимізації мережі, фінансування загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації» (від 28.10.2010 р. № 1018); «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 1 класів з інтелектуальними порушеннями» (від 26.07.2018 № 816); «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» від (25.06.2018 № 693); «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» (від 21 червня 2018 р. № 668); «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» (від 12 червня 2018 р. № 627); «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» (від 08 червня 2018 Р. № 609); «Про затвердження примірного переліку обладнання для оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсного центру» (від 03 травня 2018 Р. № 447); «Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти» (від 23.04.2018 N 414); «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 06 грудня 2010 року № 1205» (від 01.02.2018 № 90);

листів Міністерства освіти і науки України: «Про Перелік навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у спеціальних закладах загальної середньої освіти

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

для дітей з особливими освітніми потребами у 2018/2019 навчальному році» (від 27.08.2018 № 1/11-9110); «Організаційно-методичні засади освітнього процесу у спеціальних закладах освіти в 2018/2019 навчальному році» (від 06.08.2018 №1/9-485); «Про надання роз'яснення стосовно тривалості уроків в інклюзивних класах, функціональних обов'язків асистента вчителя» (лист Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України від 05.02.2018 № 2.5-281); «Про організацію корекційно-розвиткової роботи з дітьми із порушеннями слуху, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах» (від 19.09.2017 №1/ 11-9320); «Про Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2017/2018 навчальному році» (від 03.07.2017 № 1/9-362), «Про навчальні плани та організацію навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2017/2018 навчальному році» (від 14.06.2017 № 1/9-325), «Щодо навчальної літератури для дітей з особливими освітніми потребами» (від 06.02.2017 № 1/9-63), «Про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів» (від 09.06.2016 № 1/9-293), «Про запровадження навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» (від 18.06.2012 № 1/9-456), «Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання» (від 18.05.2012 № 1/9-384), «Про забезпечення безперешкодного доступу до навчальних закладів» (від 13.08.2014 № 1/9-414), «Про організацію навчально-виховного процесу учнів з розумовою відсталістю та затримкою психічного розвитку» (від 13.08.2014 № 1/9-413), «Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання» (від 26.07.2012 1/9-529), «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя» (від 25.09.2012 1/9-675), «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням» (від 28.09.2013 1/9-694), «Про визначення завдань працівників психологічної служби системи освіти в умовах інклюзивного навчання» (від 02.01.2013 1/9-1), «Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами» (від 08.08.2013 1/9-539), «Щодо одержання документа про освіту учнями з особливими потребами загальноосвітніх навчальних закладах(від 02.04.2012 р. № 1/9-245).

Визначені у цих нормативних документах аналітично-організацій-

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

ні підходи дають змогу більш оперативно розв'язувати проблеми, пов'язані з реалізацією права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття гарантованої, якісної, загальнодоступної освіти.

В області функціонує 298 інклюзивних закладів освіти, у тому числі:

- закладів загальної середньої освіти – 224, в 580 інклюзивних класах навчається 752 учні з особливими освітніми потребами;
- закладів дошкільної освіти – 74, в 95 інклюзивних групах навчається 184 дитини з особливими освітніми потребами.

У 2018/2019 навчальному році в закладах загальної середньої освіти введено 270,5 ставок асистента вчителя, 85,5 ставок асистента вихователя в дошкільних закладах освіти.

Проте дефіцит ставок асистента вчителя і асистента вихователя існує і ця проблема потребує вирішення.

На виконання Закону України «Про освіту» (стаття 20), відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (від 12 липня 2017 р. № 545) у Київській області розпочав роботу **41 інклюзивно-ресурсний центр**. Інклюзивно-ресурсні центри забезпечують права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу.

Основними завданнями інклюзивно-ресурсного центру є:

1) проведення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини, в тому числі коефіцієнта її інтелекту (здійснюється практичними психологами інклюзивно-ресурсного центру), розроблення рекомендацій щодо освітньої програми, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг відповідно до потенційних можливостей дитини;

2) надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами, які навчаються у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти (не відвідують заклади освіти) та не отримують відповідної допомоги;

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

3) участь педагогічних працівників інклюзивно-ресурсного центру в командах психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, а також психолого-педагогічних комісіях спеціальних закладів загальної середньої освіти з метою моніторингу динаміки розвитку дитини не рідше, ніж двічі на рік;

4) ведення реєстру дітей, які пройшли комплексну оцінку і перебувають на обліку в інклюзивно-ресурсному центрі, за згодою їхніх батьків (одного з батьків) або законних представників на обробку персональних даних неповнолітньої дитини;

5) ведення реєстру закладів освіти, а також реєстру фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами за їх згодою;

6) надання консультацій та взаємодія з педагогічними працівниками закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, з питань організації інклюзивного навчання;

7) надання методичної допомоги педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, батькам або законним представникам дітей з особливими освітніми потребами щодо особливостей організації надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг таким дітям;

8) консультування батьків або законних представників дітей з особливими освітніми потребами стосовно мережі закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти, інших закладів освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, та зарахування до цих закладів;

9) надання консультативної та психологічної допомоги, проведення бесід з батьками (законними представниками) дітей з особливими освітніми потребами у формуванні позитивної мотивації щодо розвитку таких дітей;

10) моніторинг динаміки розвитку дітей з особливими освітніми потребами шляхом взаємодії з їх батьками (законними представниками) та закладами освіти, в яких вони навчаються;

11) організація інформаційно-просвітницької діяльності шляхом проведення конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, тренінгів, майстер-класів з питань надання психолого-педагогічних та корек-

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

ційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами;

12) взаємодія з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, закладами охорони здоров'я, закладами (установами) соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями щодо надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами починаючи з раннього віку в разі потреби із залученням відповідних спеціалістів;

13) підготовка звітної інформації про результати діяльності інклюзивно-ресурсного центру для засновника, відповідного структурного підрозділу з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів органів управління освітою, а також аналітичної інформації для відповідного центру підтримки інклюзивної освіти.

Відповідно до чинного законодавства в структурі Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» функціонує центр підтримки інклюзивної освіти (далі центр). Основна діяльність центру спрямована на координацію, узагальнення методичного та аналітичного забезпечення роботи інклюзивно-ресурсних центрів Київської області, педагогічних працівників закладів освіти, щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами.

У своїй діяльності центр підтримки інклюзивної освіти керується [Конституцією України](#), [Конвенцією про права осіб з інвалідністю](#), [Законами України «Про освіту»](#), [«Про загальну середню освіту»](#), [«Про дошкільну освіту»](#), іншими актами законодавства та Положенням про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 617). До складу центру підтримки інклюзивної освіти входять завідувач та методисти, які мають відповідну вищу освіту та стаж роботи за фахом.

Основними завданнями центру є:

1) здійснення методичного та аналітичного забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів Київської області;

2) методичне забезпечення навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами;

3) здійснення аналітичної та прогностичної діяльності щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами у області;

4) проведення аналізу даних реєстру дітей, які пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини і перебувають на об-

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

ліку в інклюзивно-ресурсних центрах у Київській області за згодою батьків (одного з батьків) або законних представників на обробку персональних даних неповнолітньої дитини;

5) підвищення рівня обізнаності громадськості про дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, запобігання дискримінації, формування позитивного ставлення до таких дітей та їх батьків.

Відповідно до покладених завдань центр підтримки інклюзивної освіти:

1) здійснює підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами шляхом організації та проведення, зокрема, тренінгів, семінарів, вебінарів;

2) надає консультативно-методичну допомогу з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами керівникам та педагогічним працівникам закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, установ (закладів) соціального захисту населення, закладів охорони здоров'я, батькам (іншим законним представникам) дитини, посадовим особам обласних та держадміністрацій, представникам органів місцевого самоврядування та громадським об'єднанням;

3) проводить аналіз даних щодо фахівців, які надають психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами у відповідній області;

4) здійснює узагальнення інформації про заклади освіти відповідної області, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами;

5) проводить аналіз даних щодо охоплення навчанням дітей з особливими освітніми потребами у відповідній області, вивчає та узагальнює досвід роботи закладів освіти;

6) надає в межах компетенції пропозиції щодо удосконалення законодавства з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами відповідному структурному підрозділу з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів Київської області;

7) співпрацює з Інститутом спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук та іншими структурними підрозділами закладу післядипломної педагогічної освіти щодо застосування сучасних методик проведення комплексної оцінки, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, адаптації освітніх програм до потреб дітей з особливими освітніми потребами, розробки індивідуальної

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

програми розвитку та з інших питань в межах своєї компетенції;

8) проводить інформаційно-просвітницьку роботу з підвищення рівня обізнаності громадськості про дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, у взаємодії з громадськими об'єднаннями, батьками (іншими законними представниками) дітей, закладами освіти шляхом організації та проведення лекцій, тренінгів, семінарів, вебінарів, поширення інформаційних матеріалів у засобах масової інформації тощо.

Виходячи із регіональних потреб і запитів педагогів області протягом 2017/2018 н.р. на базі Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» проводилися фахові курси та курси підвищення кваліфікації з актуальних проблем організації і змісту освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами які сприяли покращенню знань слухачів із питань нормативно-правового забезпечення організації освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами в закладі освіти, особливості роботи з дітьми з різними нозологіями, організація роботи команди супроводу у закладі освіти, особливості розроблення індивідуального плану роботи для дитини з особливими освітніми потребами, **зокрема:** «Інклюзивна освіта: технологія індивідуалізованого навчання» для педагогічних працівників Фастівського району, які працюють з дітьми за індивідуальною формою та в умовах інклюзивного навчання (21.08.2017 – 23.08.2017, 30 осіб); «Діагностика та розвиток мовлення дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери та розладами аутичного спектра» (18.09.2017 – 29.09.2017, 13 осіб); «Управлінські та організаційно-методичні засади впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами» для директорів, заступників директорів з НВР, НМР, учителів загальноосвітніх навчальних закладів, які навчають за інклюзивною формою та в умовах інклюзивного навчання, учителі-дефектологи (09.10.2017 – 20.10.2017, 17 осіб); «Інклюзивна освіта: технологія індивідуалізованого навчання» для педагогічних працівників Бородянського району, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання (24.10.2017 – 26.10.2017, 23 особи); «Професійне співробітництво у загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням» для асистентів учителів, які працюють у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням» (20.11.2017 – 01.12.2017, 19 осіб); «Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в практичній діяльності корекційного педагога» для вчителів-дефектологів та вчителів-логопедів навчальних

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

закладів) (04.12.2017 – 15.12.2017, 12 осіб); курси підвищення фахової кваліфікації вихователів шкіл-інтернатів (гуртожитків), дитячих будинків (з 15.01 до 19.01.2018, 25 осіб), «Організація та зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку, які мають порушення психофізичного розвитку» для вихователів дошкільних навчальних закладів груп компенсуючого типу, вчителів-дефектологів, практичних психологів дошкільних навчальних закладів 05.02.2018 – 16.02.2018 20 осіб); «Організація та зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку, які мають особливі освітні потреби» (для асистентів вихователів дошкільних навчальних закладів, вихователів дошкільних навчальних закладів, корекційних педагогів, практичних психологів дошкільних навчальних закладів 12.03.2018 – 23.03.2018, 18 осіб); курси підвищення фахової кваліфікації (продовжані) для слухачів обласного опорного закладу – НВК «ЗОШ I ступеня – ДНЗ «Берізка» Бучанської міської ради з проблеми «Упровадження інклюзивного навчання в дошкільні навчальні заклади та загальноосвітні навчальні заклади I ступеня» (II рік навчання) 03.04.2018 – 05.04.2018, 39 осіб); «Професійне співробітництво у загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням» для асистентів учителів загальноосвітніх навчальних закладів 10.04.2018 – 20.04.2018 19 осіб); «Формування ключових компетентностей учнів в умовах інтернатного закладу» 29.05.2018– 8.06.2018, 15 осіб); курси підвищення фахової кваліфікації вчителів-логопедів та вчителів-дефектологів (спеціалісти, друга, перша, вища категорії) 14.05.2018 – 25.05.2018, 25 осіб);

Питання створення умов для освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, зокрема в інклюзивному середовищі, розглядається у міжкурсовий період під час інструктивно-методичних нарад, майстер-класів та семінарів-практикумів, серед яких: семінар-практикум «Організація та зміст інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» на запити адміністративних та педагогічних працівників Згурівського району (25.10.2017, 23 особи), науково-практичний семінар «Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в класі (групі): стратегія, взаємодія та організація освітнього середовища» (21.03.2018, 68 осіб) спільно з кафедрою ортопедагогіки та реабілітології факультету корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова та Білоцерківським центром комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Шанс», **науково-практичний семінар «Організація роботи інклюзивно-ресурсного центру»** для педагогічних працівників області, що забезпечують інклюзивне навчання дітей з

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

особливими потребами. (23.05.2018, 76 осіб).

У рамках реалізації меморандуму про співпрацю між Київською обласною державною адміністрацією та Всеукраїнською благодійною організацією «Благодійний фонд Порошенка» на базі Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» проведено обласний спеціалізований тренінг «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації. Досвід. Перспективи. Результати» (для керівників та спеціалістів закладів освіти з інклюзивним навчанням) (16-17.11.2017, 250 осіб).

Для кращого сприйняття практичних аспектів інклюзивної освіти в галузі дошкільної освіти на базі навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І ступеня – дошкільний навчальний заклад «Берізка» Бучанської міської ради функціонує обласний опорний заклад освіти з проблеми «Упровадження інклюзивного навчання в дошкільні навчальні заклади та загальноосвітні школи І ступеня».

З метою дослідження особливостей уваги дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором та напрямів і способів корекції розвитку даного процесу в Київській області протягом 2015-2018 років Реалізувалася програма експерименту регіонального рівня з теми «Корекція розвитку уваги дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором» на базі дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу №4 «Пролісок» Бучанської міської ради (наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 02.09.2015 № 224).

Відповідно до наказу департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 14.11.2017 № 373 розпочато експеримент регіонального рівня з теми «Організація простору рівних можливостей для реабілітації та соціальної інтеграції учнів в умовах закладу загальної середньої освіти» на базі Комунального закладу Київської обласної ради «Володарська загальноосвітня спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів – Центр реабілітації». Метою експерименту є розроблення, експериментальна перевірка та впровадження моделі освітнього середовища «Центр реабілітації» з профільною освітою, дистанційним навчанням, поглибленим вивченням окремих предметів, елементами STEM-освіти, ІТ-технологіями, акме-технологіями.

Кращий досвід роботи інклюзивних та спеціальних закладів освіти в області вивчається та поширюється через майстер-класи і педагогічні студії, які у 2017/2018 н.р. функціонували на базі 2 закладів, а саме:

педагогічна студія «Управлінські аспекти надання спеціальних освітніх і фахових послуг для дітей з особливими освітніми потребами»

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

на базі Білоцерківського НВО «Білоцерківська ЗОШ I-III ступенів №15 – дитячо-юнацький спортивно-оздоровчий клуб» (31 особа);

педагогічна студія «Корекційно – відновлювальна робота з дітьми, які мають розлади спектра аутизму» на базі Білоцерківської спеціальної загальноосвітньої школи №19 (30 осіб).

У межах роботи постійно діючого консультаційного пункту «Організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами» надано близько 500 консультацій педагогічним працівникам регіональних методичних служб, комунальних закладів Київської обласної ради, дитячих будинків, закладів освіти тощо.

Підвищення рівня компетентності педагогічних працівників щодо надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами забезпечено *спекурсом «Організація інклюзивного навчання»*, який включено в програми курсів підвищення фахової кваліфікації для всіх категорій слухачів.

Проблемними та такими, що потребують вирішення, є такі питання щодо впровадження інклюзивного навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти Київської області:

1. Дефіцит ставок асистента вчителя і асистента вихователя в закладах загальної середньої освіти та закладах дошкільної освіти.

2. Недостатнє забезпечення інклюзивно-ресурсних центрів фахівцями корекційної та спеціальної педагогіки.

3. Організація роботи фахівців щодо раннього виявлення дітей з особливими освітніми потребами, консультування батьків та педагогічних працівників з питань виховання дітей з особливими потребами.

4. Забезпечення закладів загальної середньої освіти програмами та підручниками для навчання дітей із особливими освітніми потребами.

2.2. Створення та функцій ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти на базі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Луценко Т. М.,

методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

Право дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) на інтеграцію в суспільство – основний принцип міжнародних стандартів, а забезпечення їм доступу до якісної освіти є основою їхньої соціальної

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

інтеграції.

Для реалізації державної політики щодо навчання та забезпечення прав дітей з ООП, у тому числі дітей з інвалідністю, у закладах загальної середньої освіти Київської області створюються необхідні умови для запровадження інклюзивного навчання.

На виконання Закону України «Про освіту», відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти» (від 22.08.2018 № 617) у структурі Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів відбулася реорганізація відділу спеціальної педагогіки у ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти (далі – РЦПО). Функціональна діяльність РЦПО спрямована на:

- здійснення методичного та аналітичного забезпечення діяльності інклюзивно-ресурсних центрів Київської області;
- методичне забезпечення навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- здійснення аналітичної та прогностичної діяльності щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами у Київській області;
- узагальнення даних реєстру дітей, які пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини (далі-комплексна оцінка) і перебувають на обліку в інклюзивно-ресурсних центрах за згодою батьків (одного з батьків) або законних представників на обробку персональних даних неповнолітньої дитини та проведення аналізу;
- створення та поповнення бази даних закладів освіти в Київській області, які впроваджують інклюзивне навчання;
- здійснює підвищення професійної компетентності педагогічних працівників інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами шляхом організації та проведення, зокрема, тренінгів, семінарів, вебінарів;
- надання консультативно-методичної допомоги з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами керівникам та педагогічним працівникам закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, установ (закладів) соціального захисту населення, закладів охорони здоров'я, батькам (іншим законним представникам) дитини;
- проведення аналізу даних щодо фахівців, які надають психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освіт-

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

німи потребами;

- здійснення узагальнення інформації про заклади освіти Київської області, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами;

- проведення аналізу даних щодо охоплення навчанням дітей з особливими освітніми потребами у Київській області, вивчення та узагальнення досвіду роботи закладів освіти;

- надання в межах компетенції пропозиції щодо удосконалення законодавства з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами відповідному структурному підрозділу Департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації.

- співпраця з Інститутом спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України та іншими структурними підрозділами інституту щодо застосування сучасних методик проведення комплексної оцінки, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, адаптації освітніх програм до потреб дітей з особливими освітніми потребами, розробки індивідуальної програми розвитку та з інших питань в межах своєї компетенції.

2.3. Взаємодія інклюзивно-ресурсних центрів і фахівців психологічної служби в системі психолого-педагогічного супроводу дітей особливими освітніми потребами

Луценко Т. М.,

методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

Напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2018/2019 н.р. виокремлено в листі МОН України від 07.08.2018 №1/9-487 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби в системі освіти 2018/2019 н.р.» де відмінена система діагностування дітей, вступне випробування, співбесіди інші заходи щодо визначення рівня підготовки дитини до навчання в школі.

ПМПК реорганізовано в інклюзивно-ресурсні центри. У Київській області відкрито 41 ІРЦ (проблема – кадрове забезпечення). Це не просто зміна вивіски. По-перше, необхідно відзначити, що ІРЦ приймають дітей віком від 2 до 18 років. Їх основне завдання – комплексне обстеження дітей з урахуванням використання нових методик (наказ МОН України від

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

06.09.2018. № 977 «Технічні характеристики комплекту методик для проведення комплексної оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами в ІРЦ»).

У Постанові Кабінету Міністрів України від 12.07.2018. №545 «Положення про ІРЦ» та Постанові КМ України №617 від 22.08.2018 (зі змінами) визначені основні засади діяльності, а також правовий статус, кадрове забезпечення ІРЦ:

- ведення реєстру дітей, які пройшли комплексну оцінку і перебувають на обліку в ІРЦ;

- ведення реєстру закладів освіти, реєстру фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги дітям з ООП;

- консультативна робота;

- методична допомога педагогічним працівникам в організації надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг;

- моніторинг динаміки розвитку дітей з ООП шляхом взаємодії з батьками та закладами освіти;

- інформаційно-просвітницька діяльність;

Результати комплексного обстеження дитини з ООП фахівцями ІРЦ узагальнюються у висновки щодо сильних та слабких сторін в розвитку конкретної дитини, де робиться аналіз з акцентуванням на сильні сторони в розвитку. Висновки ІРЦ –це не просто певні дані. Ці висновки передаються в школу, або ЗДО і на їх основі командою психолого-педагогічного супроводу складається ІПР (наказ МОН України від 08.06.2018 №609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»). У висновках ІРЦ також вказуються слабкі сторони в розвитку дитини (когнітивні навички, мовленнєва, емоційно-вольова сфери, соціальна інтеграція або інші порушення). У такий спосіб досягається ефект нівелювання цих проблем шляхом залучення конкретного спеціаліста, участь якого необхідна в реалізації ІПР дитини.

У листі МОН України від 07.08.2018 №1/9-487 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби в системі освіти 2018/2019 н.р.» зроблено аналітичний аналіз роботи психологічної служби у сфері інклюзивної освіти за 2017/2018 н.р.

У Новій українській школі особливу увагу приділено інклюзивній освіті.

Освітній процес дитини з особливими освітніми потребами набуває конкретики тільки тоді, коли навколо неї гуртуються фахівці, які ра-

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

зом з батьками створюють міждисциплінарну, полісуб'єктну команду психолого-педагогічного супроводу і розпочинають колегіальну роботу в напрямі продумування та реалізації компетентного освітнього маршруту для цієї дитини.

Психолого-педагогічний супровід – це пролонгований процес, спрямований на попередження виникнення (або усунення) у дітей з особливими освітніми потребами дестабілізаційних чинників, формування їхніх адаптивних функцій, забезпечення оптимального розвитку та здобуття ними якісної освіти в умовах закладу освіти.

Про наявність психолого-педагогічного супроводу можна говорити тоді, коли навколо дитини створюють міждисциплінарну команду (фахівці, які безпосередньо опікуються дитиною, та батьки), яка починає цілеспрямовано працювати над отриманням результатів на основі складеної за висновками ІРЦ ІПР.

Команда супроводу дитини з ООП співпрацює з ІРЦ з питань надання корекційно-розвиткових послуг та методичного забезпечення її діяльності;

- здійснює моніторинг реалізації ІПР, коригування та визначення динаміки розвитку дитини;

- надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання;

- створення освітнього середовища;

- консультативна робота з батьками дітей з ООП;

- інформаційно-просвітницька робота у закладі.

Команда супроводу має такий склад: постійні учасники – заступник директора з навчально-виховної роботи/вихователь-методист, вчитель початкових класів (класний керівник)/вихователь, вчителі, асистент вчителя/асистент вихователя, практичний психолог, соціальний педагог та батьки дитини з ООП тощо, залучаються фахівці (в тому числі фахівці інклюзивно-ресурсного центру (далі ІРЦ)): вчитель-дефектолог (залежно від виду порушення розвитку дитини з ООП), медичний працівник закладу освіти, сімейний лікар, асистент дитини.

Фахівці команди супроводу здійснюють роботу з методичного супроводу навчання, виховання і розвитку дитини; розробляють і використовують дидактичні матеріали, адаптують та модифікують освітній процес, навчальний план, цілі й завдання задля забезпечення індивідуальних потреб дитини і опрацювання педагогами відповідних методів роботи; розробляють критерії оцінювання навчальних досягнень дитини; апробу-

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

ють інноваційні форми, методи, технології роботи.

Таким чином, ефективність психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в освітньому просторі залежить від згуртованої роботи групи супроводу, здатної працювати в режимі командної взаємодії і здійснювати повноцінну психолого-педагогічну допомогу дитині – створювати умови для відповідного освітнього процесу для неї, що фіксується в індивідуальній програмі розвитку з чітко прописаними зовнішніми ресурсами (можливості освітнього середовища), внутрішніми ресурсами (потенціал дитини, який має бути розкритий завдяки цілеспрямованій корекційно-розвитковій роботі), а також моніторингом процесів навчання та розвитку дитини, результати якого можуть спонукати до перегляду і вдосконалення цих процесів, які за поданням батьків чи закладу освіти здійснює ІРЦ.

Дитина з ООП, як і всі інші діти, потребує захищеності, відчуття власної гідності, поваги до себе, та інших морально-етичних норм. Тому, дуже важливо налагодити співпрацю працівників ІРЦ та психологічної служби закладів освіти.

Кроки щодо організації інклюзивного навчання:

1. Налагодити співпрацю закладів освіти з ІРЦ;
2. Забезпечити психолого - педагогічний супровід дитини з ООП;
3. Розробити на основі висновків фахівців ІРЦ ІПР дитини з ООП;
4. Залучити батьків до освітнього процесу дитини психофізичному розвитку дитини з ООП.
5. Сформувати позитивний мікроклімат в освітньому закладі щодо сприйняття дитини з ООП педагогічним та учнівським колективом.

Результати комплексної оцінки фіксуються у висновку ІРЦ з рекомендаціями щодо створення сприятливих умов для забезпечення освітнього процесу дитині з ООП та надання корекційно-розвиткових послуг.

Співпраця закладів освіти з ІРЦ. За 6 місяців до початку навчального року батьки мають звернутися до ІРЦ.

ІРЦ забезпечує право дитини на освіту віком від 2 до 18 років.

Фахівці ІРЦ проводять комплексну оцінку:

– загальні дані про дитину, склад сім'ї, найменування закладу куди буде спрямована дитина.

– рекомендації фахівців ІРЦ визначають напрям корекційно-розвиткових послуг спрямованих на реалізацію потенційних можливостей дитини з ООП, особливості засвоєння знань, формування навичок, практичний та соціальний досвід.

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На основі висновку ІРЦ в закладі освіти мультидисциплінарною командою складається ІПР дитини, який протягом навчального року на основі проведення моніторингу реалізації проводиться корекція (при потребі). У разі необхідності до реалізації ІПР залучаються інші фахівці (тифло-сурдо педагоги, мед.працівники, спеціалісти ІРЦ).

Отже, основним завданням співпраці освітнього закладу та ІРЦ є створення оптимальних умов для навчання дитини з ООП в інклюзивному середовищі.

Психолого-педагогічний супровід дитини з ООП в освітньому закладі. Психолого-педагогічний супровід – це система взаємодії фахівців і батьків, спрямована на створення педагогічних, психологічних, реабілітаційних умов, емоційного комфорту, успішного навчання та розвитку особистості.

У складі команди психолого педагогічного супроводу працює фахівець ІРЦ (за потреби).

Завдання мультидисциплінарної команди:

- збір інформації: анамнез, сім'я, умови проживання;
- особливості дитини в процесі розвитку;
- інтереси, нахили, можливості;
- Труднощі в процесі навчання.

Фахівці психолого-педагогічного супроводу, враховуючи отримані дані та висновки ІРЦ, розробляють індивідуальну програм у розвитку (ІПР); ведуть спостереження; створюють портфолію; моніторять динаміку розвитку та навчальних досягнень дитини з ООП.

Це дає змогу:

- надати належну допомогу та підтримку стратегії розвитку та навчання;
- залучити додаткових фахівців (ІРЦ в тому числі)
- визначити характер відхилень у розвитку та поведінці дитини;
- ухвалити консолідоване рішення про специфіку роботи з урахуванням рекомендацій фахівців ІРЦ;

Таким чином, командна взаємодія фахівців ІРЦ, закладів освіти , батьків дасть змогу комплексно вивчити можливості і потреби дитини з ООП, планувати подальшу роботу з нею.

Командний підхід забезпечить усвідомлення педагогів власної ролі у досягненні спільних цілей, обмін інформацією, спільне планування освітньої діяльності дитини з ООП.

ІПР – допомогти педагогічному колективу пристосувати освітнє

РОЗДІЛ II. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

середовище до потреб дитини; забезпечити додаткові послуги та форми підтримки дитини в освітньому процесі, налагодження взаємодії з однолітками; спостереження за динамікою розвитку.

В ІІР визначаються сильні сторони дитини; плануються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги; вказуються адаптаційні та модифікаційні умови освітнього середовища; цілі і завдання роботи з дитиною; стратегії освітньої діяльності.

Дана інформація використовується:

- при визначенні системи додаткових послуг, засобів, шляхів адаптації та модифікації освітнього середовища та педагогічних підходів;
- створення умов для здійснення корекційно-розвиткової роботи, визначення завдання (пізнавальна діяльність, мовленнєвий, розумовий розвиток, емоційно-вольова сфера);
- забезпечення оптимальних умов для здійснення освітнього процесу та розвитку дитини;
- створення позитивного психологічного клімату в колективі;
- толерантного ставлення дітей, гармонізація стосунків та взаємодія;
- в освітньому процесі опора на потенційні можливості дитини.

Таким чином, забезпечення окреслених у організації інклюзивного навчання дітей з ООП в співпраці з фахівцями ІРЦ сприятиме максимальному розвитку потенційних можливостей кожної дитини, допоможе фахівцям створити максимально сприятливе середовище для їх розвитку та соціалізації.

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

3.1. Структура і зміст програм інтегрованого курсу «Культура добросусідства»

Микитюк Л. В.,

методист відділу виховної роботи та позашкільної освіти, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти КНЗ КОР "Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

Структура і зміст курсу «Культура добросусідства» для закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) відповідають вимогам Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 і Закону України «Про освіту». **Курс «Культура добросусідства»** для ЗЗСО є логічним продовженням **програми «Український віночок. Регіон»**. Він складається з 12 взаємопов'язаних і структурно одноманітних програм – частин (по 35 годин на рік), кожна із яких є самодостатньою й має свою назву, що відображає провідну ідею змістової складової цієї частини.

Програма 13-ї частини курсу «Культура добросусідства» для ЗЗСО **«Я. Ми. Країна»** дещо відрізняється за своєю структурою від попередніх 12-ти частин. Вона розроблена для проведення виховних годин/годин спілкування й може бути використана класними керівниками / класоводами / кураторами груп в середній і старшій школі (з 5 по 12 класи), у коледжах, професійно-технічних училищах, а також для розвитку громадянської освіти дорослих. Також її можна використовувати для факультативних занять і гурткової та позашкільної роботи.

Програма курсу є циклічною: низка інтегрованих тем у програмах школи першого ступеня перегукуються з темами програми для дошкільників «Український віночок». Деякі із тем програм початкової школи мають продовження у програмах середньої школи й потім поглиблюються і резюмуються у програмах для старшої школи. Тож програми «Культури добросусідства» не мають обов'язкової прив'язки до певного класу й віку дитини.

Отже, **комплекс програм інтегрованого курсу «Культура добросусідства»** для ЗЗСО складається з таких компонентів:

– Частина 1: **«Я, моя сім'я, мої сусіди»** (може бути використана з 1 по 5 класи);

– Частина 2: **«Місце, де ми живемо»** (може бути використана з 2 по 6 класи);

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

- Частина 3: *«Учимося, працюємо та відпочиваємо разом»* (може бути використана з 3 по 7 класи);
- Частина 4: *«Цінуймо край – пишаймося Україною»* (може бути використана з 4 по 8 класи);
- Частина 5: *«Багатоголосся нашого краю»* (може бути використана з 5 по 10 класи);
- Частина 6: *«Подорож у минуле й майбутнє нашого краю»* (може бути використана з 6 по 11 класи);
- Частина 7: *«Палітра культур і релігій»* (може бути використана з 7 по 12 класи);
- Частина 8: *«Гостинний край»* (може бути використана з 8 по 12 класи);
- Частина 9: *«Процвітання в єдності»* (може бути використана з 9 по 12 класи);
- Частина 10: *«Шляхами минулого й сьогодення»* (може бути використана з 10 по 12 класи);
- Частина 11: *«Українська мозаїка: чудове різноманіття»* (може бути використана з 11 по 12 класи);
- Частина 12: *«Я і наш край сьогодні і завтра»* (може бути використана в 12 класі, у закладах вищої освіти);
- Частина 13: Програма для виховних годин *«Я. Ми. Країна»* (може бути використана з 5 по 12 класи, у коледжах, закладах вищої освіти).

***3.2. Програми, схвалені МОН України та КНЗ КОР
«Київський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних кадрів» для використання у професійній діяльності
працівників психологічної служби***

Шелест Л. В.,

*методист відділу практичної психології і соціальної роботи КНЗ КОР
"Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
кадрів"*

У [листі МОН України №1/9-503 від 20.08.2018](#) "Про переліки навчальної літератури, рекомендованої МОН України для використання у закладах загальної середньої освіти" (розділ [«Біологія та екологія»](#), режим доступу: <http://clc.am/OaO1DQ>) уміщено програму для використання працівниками психологічної служби:

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Баранова Н. П. Психологія особистості : факультативний курс. 9 клас (35) // Збірник навчальних програм курсів за вибором та факультативів з біології для допрофільної підготовки та профільного навчання. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – С. 15-22 (лист ІТЗО від 27.01.2014 № 14.1/12-Г-58).

Міністерство інформує, що Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді схвалено для використання у закладах освіти (протокол № 3 від 01.08.2018) комплекс **освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації»** (автори: Андреєнкова В.Л., Левченко К.Б., Матвійчук М.М.), щодо побудови безпечного простору на основі упровадження в систему освіти технології вирішення конфліктів, застосування відновних практик.

Комплекс освітніх програм поєднує:

програму гуртка «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації»,

програму факультативу «Вирішую конфлікти та будую мир навколо себе»,

програму освітнього тренінгу для здобувачів освіти «Базові навички медіатора / медіаторки служби порозуміння закладу освіти».

Кожна освітня програма визначає зміст матеріалу, яким повинен керуватися педагогічний працівник у практичній діяльності (режим доступу: <http://clc.am/BTqRPw>).

Розміщуємо **анотований перелік матеріалів**, рекомендованих науково-методичною радою КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», до використання у професійній діяльності працівників психологічної служби закладів освіти Київщини:

I. Уміщені у виданні **«Анотований каталог XVII обласної виставки «Освіта Київщини: творчі здобутки, перспективні педагогічні ідеї та технології»**

Розділ XI. Психологічний супровід освітнього процесу, **2017 рік:**

Кучеренко Жанна Олександрівна

Дошкільний навчальний заклад №7 «Берізка» м. Переяслава-Хмельницького

Емоційний інтелект дошкільників: шляхи розвитку: методична розробка

У додатках уміщено конспекти занять, добірку художніх творів, комплекси емоційних вправ, етюдів, психогімнастики, майстер-клас для педагогів, консультації для батьків та педагогів.

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Матеріали досвіду адресовано педагогічним працівникам, практичним психологам дошкільних навчальних закладів, батькам.

Михайлинина Оксана Миколаївна

Дошкільний навчальний заклад №5 «Джерельце» Славутицької міської ради

Ейдотехніка як засіб формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку

Обґрунтовано необхідність використання ейдотехніки в роботі з дітьми старшого дошкільного віку; охарактеризовано принципи, методи, прийоми ейдетики, особливості ейдетичних розвивальних ігор. Представлено систему роботи щодо розвитку асоціативного мислення дітей старшого дошкільного віку засобами ейдетики. До додатків увійшли: перспективний план роботи з дітьми 6-7 року життя та конспекти занять пізнавального циклу з використанням ейдотехніки, матеріали для роботи з батьками, тощо.

Матеріали адресовано педагогам, практичним психологам, учителям, батькам.

Психологічна безпека освітнього середовища: Вісник психологічної служби Київщини. Випуск 9 / за ред. Т. Л. Панченко. – Біла Церква: КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2016. – 228 с.

У посібнику представлено досвід роботи працівників психологічної служби системи освіти Київської області з питань забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища. У першому розділі посібника представлено матеріали, у яких розкриваються теоретично-прикладні аспекти психологічної безпеки освітнього середовища. Висвітлено науково-методичні підходи щодо формування психологічно безпечного середовища, формування психологічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу, профілактики насильства та протиправних дій у закладі освіти і поза ним.

У другому розділі подано матеріали з досвіду практичної діяльності працівників психологічної служби системи освіти Київської області з питань забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища, а саме: методичні матеріали, тренінги, ігри та вправи, які дають можливість підвищувати рівень психологічної захищеності, формувати психологічно безпечне середовище спілкування; розробки заходів і програм для роботи з учнями, педагогами, батьками.

Посібник адресовано працівникам психологічної служби закладів дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, методистам районних і міських методичних служб, які відповідають за

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

діяльність психологічної служби, працівникам центрів практичної психології і соціальної роботи.

Організація та зміст професійної орієнтації учнівської молоді: [за матеріалами роботи слухачів ООЗО на базі Броварського навчально-виховного об'єднання Броварської міської ради Київської області] : збірник. Частина 1 / автори-укладачі І.О. Ткачук, С.В. Сліпкань; за ред. Т.Л. Панченко. – Біла Церква: КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2017. – 189 с. [з додатками до уроків, заходів на CD].

Пропоновані розробки профорієнтаційних заходів та занять презентують інноваційний підхід до організації профорієнтаційної роботи в системі освіти. Матеріали, подані у збірнику, можуть бути використані для виявлення інтересів, нахилів та здібностей учнів основної школи; формування їхнього практичного досвіду в різних сферах пізнавальної та професійної діяльності, орієнтованого на вибір профілю навчання в старшій школі; надання психолого-педагогічної допомоги під час набуття учнями знань про життєві, соціальні цінності, у тому числі, пов'язані з професійним становленням; розвиток широкого спектра пізнавальних і професійних інтересів, освітніх компетентностей, які забезпечать успішність у майбутній професійній діяльності.

Вчимось толерантності: збірник тренінгових занять / за загальною редакцією Т. Л. Панченко, Н. М. Бендерець. – Біла Церква, 2016. – 52 с.

Збірник створено в рамках українсько-американського проекту «Розвиток толерантності в закладах освіти Київської області». Представлено сценарії тренінгових занять, спрямованих на формування толерантної поведінки учасників навчально-виховного процесу, подолання впливу стереотипів та упереджень у сфері суспільних взаємин.

Збірник тренінгових занять призначений для старшокласників, педагогів, практичних психологів.

Авторський колектив практичних психологів дошкільних навчальних закладів м. Біла Церква: Організація та зміст діяльності практичного психолога дошкільного навчального закладу. Частина І. Діагностичний супровід дітей старшого дошкільного віку : рукопис методичного збірника

Збірник містить методичні рекомендації, опис основних етапів та методів діагностики, зразки оформлення результатів діагностики: картки індивідуального обстеження, аналітичні довідки, протоколи.

Пропоновані у збірнику матеріали будуть корисними новопри-

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

значеним практичним психологам ЗДО, молодим спеціалістам і досвідченим фахівцям психологічної служби системи освіти та сприятимуть підвищенню ефективності їхньої роботи.

Багдасарова Людмила Віталіївна, Радченко Лілія Григорівна
Шкарівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Білоцерківської районної державної адміністрації, Поправське НВО «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дитячий садок» Білоцерківської районної державної адміністрації

Психологічний супровід сімей учасників антитерористичної операції: методичний збірник

Окреслено особливості роботи соціально-психологічної служби закладу з бійцями та членами їх родин. Запропоновано практичні вправи та розробки занять, які можуть бути використані для зниження емоційної напруги дітей цієї категорії.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам, педагогічним працівникам закладів освіти.

Грабовська Євгенія Дмитрівна

Білоцерківське НВО «Ліцей – Мала академія наук»

Психолого-педагогічний супровід професійного самовизначення учнів ліцею: методична розробка

До посібника увійшли адаптовані психодіагностичні профорієнтаційні методики для проведення відбору до профільних груп, дослідження внутрішніх умов досягнення життєвих цілей учнями-старшокласниками: можливостей, здібностей, мотивів, схильностей та інших особистісних якостей, необхідних для навчання й роботи в обраній спеціальності.

Посібник адресований практичним психологам, педагогам, соціальним педагогам.

Муха Лола Сайфулівна

Старинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів відділу освіти Бориспільської районної державної адміністрації

Психотравмуючі ситуації в школі. Шляхи подолання: методична розробка

Методична розробка містить теоретичний матеріал про чинники, ознаки та форми взаємодії, які ускладнюють спілкування та супроводжуються психосоціальними наслідками пережитих конфліктних ситуацій. У додатках розміщено розробку заняття щодо профілактики та подолання професійного вигорання, приклади вправ на зняття психоемоційної напруги, поради щодо надання першої психологічної допомоги.

РОЗДІЛ ІІІ. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Посібник адресований практичним психологам, класним керівникам, соціальним педагогам.

Плигань Олена Володимирівна

Білоцерківська спеціалізована загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 з поглибленим вивченням слов'янських мов Білоцерківської міської ради

Використання засобів народної творчості на годинах психолога у процесі формування життєвих компетентностей цілісної особистості: рукопис збірника методичних матеріалів.

Представлено матеріали для використання на годинах психолога з метою формування життєвих компетентностей цілісної особистості.

Авторами чітко структуровано вміщені матеріали за трьома розділами. У першому розділі «Людина і доля» вміщено притчі про певні проміжки часу, заповнені різноманітними подіями, переживаннями, радощами, смутками, які тривають від народження до смерті. Розкривається сутність того, що життя кожної людини неповторне, таємниче.

У другому розділі «Людина і внутрішній світ» представлено притчі, у яких доступно розповідається та аналізуються особистісні відмінності кожної людини.

Третій розділ «Людина серед інших людей» містить притчі, спрямовані на роз'яснення того, що кожна людина має соціальні та психологічні якості, і функціонує не тільки як живий організм, але і як соціальний об'єкт.

У четвертому розділі «Людина і справа» вміщено цікаві притчі про ставлення до праці та значення праці у житті кожної людини.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам, педагогічним працівникам закладів освіти, учням та їхнім батькам.

Ярова Тетяна Василівна

Сквирський дошкільний навчальний заклад № 6 «Ромашка»

Дошколярик: розвиток когнітивних процесів у дітей старшого дошкільного віку: методична розробка

Методична розробка містить у собі розробки занять з розвитку когнітивних процесів у дітей старшого дошкільного віку, які сприятимуть формуванню їхньої психологічної готовності до навчання у школі, допомагають розкрити творчий, інтелектуальний потенціал дитини, розвивають навички міжособистісної взаємодії з ровесниками і дорослими.

Розробки навчальних занять доповнені робочим зошитом із розвитку психічних процесів дітей старшого дошкільного віку, діагностич-

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

ними мінімумами.

У додатках розміщено варіанти привітань, прощань, хвилинок, які активізують діяльність, фізкультхвилинок, які можуть бути використані при проведенні занять.

Розробка адресована практичним психологам закладів дошкільної освіти.

II. Уміщені у виданні *«Анотований каталог XVIII обласної виставки «Освіта Київщини: творчі здобутки, перспективні педагогічні ідеї та технології»*

Розділ X. Психологічний супровід освітнього процесу, 2018 рік:

Бабенко Наталія Василівна

**Іванківський районний центр дитячої та юнацької творчості
Іванківської районної державної адміністрації**

**Профілактика та подолання синдрому вигорання у педагогів
загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів: методична
розробка**

Розкрито поняття синдрому вигорання у педагогів. Представлено авторські розробки тренінгових занять для педагогів «Дозволь собі бути щасливим», «Плекаємо обдарованість», матеріали для подолання синдрому вигорання у педагогів.

Адресовано практичним психологам закладів загальної середньої освіти.

Бойко Юлія Василівна

**Переяслав-Хмельницька загальноосвітня школа I-III ступенів
№4 Переяслав-Хмельницької міської ради**

**Методичні розробки навчальних занять з основ психології
(11 клас, профільний рівень): рукопис методичного посібника (у 2-х
частинах)**

У методичному посібнику представлено розробки навчальних занять відповідно до програми «Психологія. 11 клас (профільний рівень)» для закладів загальної середньої освіти (за редакцією доктора психологічних наук, професора Максименка С. Д.).

У першій частині уміщено календарно-тематичне планування на I семестр за розділами «Психологія пізнання», «Психологія творчості», «Психологія особистості».

У другій частині запропоновано календарно-тематичне планування на II семестр за розділами «Емоційно-почуттєвий світ людини», «Основи психології спілкування», «Психологія вибору професій», «Основи ділового та публічного спілкування».

РОЗДІЛ ІІІ. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Адресовано практичним психологам закладів загальної середньої освіти.

Коваленко Марина Анатоліївна

Степківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад» Тарашанської районної державної адміністрації

Психолого-педагогічний супровід обдарованих та здібних дітей у сільській школі: діагностично-розвивальна програма

Представлено комплекс діагностичних методик на визначення рівня загальних здібностей, лінгвістичних, математичних, творчих та спеціальних здібностей дітей віком 10-12 років. Визначено напрями реалізації психолого-педагогічного супроводу обдарованої дитини в школі (методичний, просвітницько-інформаційний, практичний).

Адресовано працівникам психологічної служби закладів загальної середньої освіти.

Паш Оксана Володимирівна

Ірпінський дошкільний навчальний заклад № 1 «Лісова пісня» Ірпінської міської ради

Психологічні особливості роботи з дітьми, які мають гіперактивні розлади у поведінці: методична розробка

Представлено опис досвіду роботи практичного психолога закладу дошкільної освіти з означеної проблеми. У додатках уміщено програму для роботи з дітьми, які мають прояви гіперактивної поведінки та синдрому дефіциту уваги, розробку семінару-практикуму для педагогів «Робота з гіперактивними дітьми», а також рекомендації для педагогів, батьків.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам закладів дошкільної освіти.

Рубан Валентина Володимирівна

Славутицький дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 8 «Теремок» – центр Софії Русової Славутицької міської ради

Методичний супровід педагогічної діяльності практичного психолога-початківця: опис досвіду роботи

Матеріали опису досвіду структуровано за двома розділами. У першому розділі висвітлено форми методичної роботи з практичними психологами, які мають стаж роботи до трьох років. У другому розділі уміщено авторські розробки семінару-практикуму «Арт-терапія як засіб корекції та розвитку комунікативних навичок дошкільників» (для практичних психологів закладів дошкільної освіти), дидактичні мате-

РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

ріали для проведення розвивальних занять з дітьми дошкільного віку.

Адресовано практичним психологам закладів дошкільної освіти.

Майка Ірина Вікторівна

Шарківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – дитячий садок» Рокитнянської районної державної адміністрації

Програма індивідуально-корекційних занять для розвитку розумової та пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку із ЗПР: методична розробка

Представлено програму та розробки індивідуально-корекційних занять з означеної проблеми.

Адресовано практичним психологам закладів загальної середньої освіти.

Мокошєва Олена Анатоліївна, Кут Ірина Вадимівна

Дошкільний навчальний заклад №17 "Усмішка"

Білоцерківської міської ради

Будемо знайомі: корекційно-розвивальна програма

Програма розрахована на дітей 4-го року життя і спрямована на збереження та зміцнення здоров'я малюків, забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей у період адаптації до нових умов життєдіяльності. Реалізація програми сприяє соціалізації та особистісному розвитку дошкільнят, стимулює розвиток комунікативно мовленнєвих умінь і навичок, продуктивних форм спілкування з дорослими та ровесниками, зняття психоемоційного та м'язового напруження.

Адресовано практичним психологам закладів дошкільної освіти.

Коваль Інна Анатоліївна

Ірпінське навчально-виховне об'єднання «Ірпінський ліцей інноваційних технологій – Мала академія наук» Ірпінської міської ради

Вплив популяризації пошуку сенсу життя на зміну ризикованої поведінки молоді на безпечну та відповідальну: методична розробка

Представлено опис досвіду з означеної проблеми. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння природи суїциду в психологічних дослідженнях, розроблено модель профілактики суїциду, обґрунтовано методику дослідження факторів, які впливають на зміну ризикованої поведінки молоді.

У додатках розміщено діагностичні матеріали, накази, положення та сценарії проведення конкурсу «Заради цього варто жити», спрямованого

РОЗДІЛ ІІІ. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

на формування мотивації пошуку сенсу життя та зміни пріоритетів у ціннісних орієнтаціях молоді.

Адресовано практичним психологам, соціальним педагогам закладів загальної середньої освіти.

Маляр Тетяна Анатоліївна

**Дошкільний навчальний заклад ясла-садок «Зернятко»
Димерської селищної ради Вишгородської районної державної
адміністрації**

**Психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку до
навчання у школі: методична розробка**

Матеріали видання структуровано за трьома розділами. У першому розділі уміщено методики психологічного дослідження готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в школі, зокрема: діагностики мотиваційної, інтелектуальної, емоційно-вольової та соціальної готовності.

Матеріали другого розділу презентують авторські розробки корекційно-розвивальних занять для підготовки дітей 6-го року життя до навчання в школі. У третьому розділі представлено матеріали для проведення психологічної та просвітницької роботи з батьками.

Адресовано практичним психологам закладів дошкільної освіти.

Булах Марина Василівна

**Білоцерківська гімназія № 2 Білоцерківської міської ради
Методична скарбничка практичного психолога: рукопис методичного посібника**

Матеріали видання структуровано за трьома розділами. У першому розділі «Робота з педагогічними працівниками» уміщено авторські розробки семінару-практикуму «Професійне здоров'я сучасного педагога», тренінгу «Позитивне і негативне мислення педагога: самооцінка та самовдосконалення», майстер-класу «Як виявити працездатну обдарованість», методичні рекомендації щодо налагодження ефективної взаємодії з учнями різних типів темпераменту, урахування вікових та психологічних особливостей учнів п'ятого класу, як допомогти дітям пережити стресову ситуацію тощо.

У другому розділі «Робота з учнями» представлено авторські розробки годин психолога «Відповідальна поведінка – запорука збереження здоров'я» (заняття для учнів 5-6 класів), «Я вчуся спілкуватися» (консультація для молодших підлітків), «Все в моїх руках» (заняття для учнів 7-8 класів), «Сходинки до успіху» (заняття для учнів підліткового віку), «Безпечний та небезпечний інтернет» (лекція для учнів 8-9 класів),

РОЗДІЛ ІІІ. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

«Стрес-менеджмент у період підготовки до ДПА та ЗНО» (заняття з елементами тренінгових вправ для старших підлітків) тощо.

Матеріали третього розділу «Робота з батьками» презентують розробки: лекторію «Заповіді свідомого батьківства», консультації «Права дитини: профілактика сімейного насильства», нарисів з проблеми дисциплінування тощо.

Адресовано працівникам психологічної служби закладів загальної середньої освіти, педагогам, учням та їхнім батькам.

Савельєва Наталія Вікторівна

Іванківський центр розвитку дитини «Веселка»

Чарівний пензлик: навчальна програма

Метою програми є формування інтересу дітей дошкільного віку до створення образів, формування навичок роботи з обладнанням для художньої творчості. Запропоновані завдання сприяють розвитку дрібної моторики, окоміру, уяви, тренують пам'ять і мислення.

Адресовано вихователям, практичним психологам закладів дошкільної освіти.

Мокошєєва Олена Анатоліївна

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу №17 "Усмішка" Білоцерківської міської ради

Парціальна програма роботи гуртка «Пізнайко» для дітей старшого дошкільного віку

Описано методи роботи, які застосовуються під час занять, зокрема: вправи, ігри-розваги, ігри (з логічними завданнями, для розвитку позитивної «Я – концепції», дрібної моторики та творчості, рухливі). Реалізація програми спрямована на розвиток у дошкільнят пізнавальних і творчих здібностей, як-от: вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, інтегрувати та систематизувати інформацію, аналізувати ситуації, застосовувати нові ідеї та методи розв'язання на практиці тощо.

Адресовано практичним психологам, вихователям, керівникам гуртків за інтересами та нахилами дітей закладів дошкільної освіти.

4.1. Права дитини в цифровому середовищі

4.1.1. Про видання «Рекомендація СМ/Rec (2018)7 Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі»

Бендерець Н.М.,

в.о. ректора КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук;

Матушевська О. В.,

методист відділу музейної освіти та бібліотечної справи КНЗ КОР Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів"

4 липня 2018 року Рада Європи прийняла нову Рекомендацію СМ/Rec(2018)7 «Про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі». Перший заступник голови Національної ради Ольга Герасим'юк як постійний представник України в Керівному комітеті Ради Європи з питань медіа та інформаційного суспільства (CDMSI, поінформувала відповідні державні органи про ухвалення цього важливого документа та попросила про його поширення на офіційних сайтах і використанні у роботі [1].

Рада Європи надає державам-членам **рекомендації щодо прав дітей у цифровому середовищі**, зокрема: як краще поважати, захищати та виконувати права дитини в цифровому середовищі [3].

Рекомендації містять вказівки щодо необхідності розроблення, втілення і моніторингу державами-членами Ради Європи комплексного стратегічного й скоординованого підходу, а також узгоджених дій і ефективної співпраці на національному та міжнародному рівнях щодо поваги, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі.

У преамбулі зазначено, що основою для розроблення рекомендацій є такі документи:

Стратегія Ради Європи про права дитини (на 2016-2021 роки);

Стратегія управління Інтернетом Ради Європи (на 2016-2019 роки);

Конвенція ООН про права дитини (УВКБ);

Конвенція про захист прав людини та основних свобод (ETS № 5) та їх протоколи;

переглянута Європейська соціальна хартія (ETS № 163);

Конвенція про захист фізичних осіб щодо автоматичної обробки

персональних даних (ETS No. 108);

Конвенція про кіберзлочинність (ETS № 185) та її Додатковий протокол про криміналізацію актів расистського та ксенофобного характеру, здійснені через комп'ютерні системи (ETS № 189);

Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми Сутність (CETS No. 197),

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (CETS No. 201),

Конвенція про запобігання та боротьбу з насильством проти жінок та насильством в сім'ї (CETS No.210),

рекомендації, резолюції та декларації Комітету міністрів та Парламентської асамблеї Ради Європи у цій галузі [3].

У структурі рекомендацій представлено такі розділи:

1. **Мета і сфера застосування.**
2. **Основні принципи та права.**
3. **Операційні принципи та заходи щодо дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі.**

4. **Національні рамки.**

5. **Міжнародна співпраця та координація.**

В окремих розділах є рубрики, зокрема:

в розділі 3 «Операційні принципи та заходи щодо дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі» представлено рубрики «Цифрова грамотність», «Освітні програми та ресурси», «Заходи щодо вирішення ризиків у цифровому середовищі»;

у розділі 4 «Національні рамки» уміщено рубрики «Спеціальні вимоги до реєстру для домену верхнього рівня країни коду», «Загальна стратегія та узгодженість політики», «Галузева політика», «Вирішення ризиків та впливу на права дитини», «Інституційні аспекти, механізми та послуги», «Інвестиції, ресурси та навчання».

Поняття «**цифрове середовище**» тлумачиться в документі як охоплення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), включаючи Інтернет, мобільні та пов'язані з ними технології та пристрої, а також цифрові мережі, бази даних, контент та послуги [3].

На основі міжнародних та європейських правових документів у тексті рекомендацій викладено **основні принципи та права**, які є керівними принципами до всіх розділів рекомендацій. Подаємо назви **керівних принципів** та їх основні положення [3]:

Найкращі інтереси дитини. Найбільш відповідним у цифровому середовищі, що відповідає найкращим інтересам дитини, є першочерго-

вий випадок. Держави повинні узгоджувати право дитини на захист з іншими правами, зокрема право на свободу вираження поглядів та інформації, а також права участі.

Динамічні можливості дитини. Держави та інші зацікавлені сторони повинні визнати здібності дітей, які динамічно розвиваються, у тому числі дітей-інвалідів або дітей в уразливих ситуаціях, забезпечити прийняття політики та практики для реагування на їхні потреби щодо цифрового середовища. Політика, прийнята для реалізації прав підлітків, може суттєво відрізнятись від політик, які застосовуються для молодших дітей.

Право на недискримінацію. Права дитини застосовуються до всіх дітей без будь-якої дискримінації. Цільові заходи можуть бути необхідними для дітей у вразливих ситуаціях. Потрібно розширювати, захищати та підтримувати права дітей у цифровому середовищі.

Право бути почутим. Діти мають право вільно висловлюватися у всіх питаннях, які впливають на них. Їхні погляди повинні бути належним чином оцінені відповідно до їхнього віку та зрілості. Діти повинні бути поінформовані про механізми та послуги, що надають належну підтримку, а також про процедури подання скарг, виправлення прав або відшкодування, якщо їхні права порушуються. Така інформація повинна бути доступна їхнім батькам або опікунам, щоб вони могли підтримувати дітей у здійсненні їхніх прав, активно залучати дітей до участі у розробленні, впровадженні та оцінюванні законодавства, політики, механізмів, практики, технологій і ресурсів, які мають поважати, захищати та забезпечувати права дитини в цифровому середовищі.

Обов'язок залучати інші зацікавлені сторони. Держава має поважати, захищати та виконувати права кожної дитини, а також залучати всі зацікавлені сторони, зокрема – системи освіти та захисту та догляду, державні установи та підприємства, зацікавлені сторони громадянського суспільства, а також дітей та їхніх батьків, законних опікунів або будь-яких інших осіб, які піклуються про дитину, для ефективного виконання цих зобов'язань [3].

Відповідно до Стратегії Ради Європи про права дитини (на 2016-2021 роки) і Стратегії управління Інтернетом Ради Європи (на 2016-2019 роки) права дитини в цифровому середовищі визначено як один із найбільш пріоритетних напрямів.

У повідомленні прес-центру сайту Ради Європи зазначено: «Цифрове середовище формує життя дітей багатьма способами, створюючи можливості та ризики для їхнього благополуччя і здійснення прав лю-

дини. Урядам рекомендується переглянути **законодавство, політику та практику**, щоб гарантувати, що вони адекватно задовольняють повний спектр прав дитини. Держави також повинні забезпечити, щоб бізнес-підприємства та інші ключові партнери виконували свої обов'язки з прав людини та нести відповідальність у разі зловживань чи порушень» [1; 3].

Прес-цент також інформує: «Неякісний або ж обмежений доступ до цифрового середовища може вплинути на здатність дітей повною мірою реалізувати свої права людини. Держави повинні забезпечити, щоб діти мали адекватний, доступний та безпечний доступ до пристроїв, підключення та контент, спеціально призначені для дітей; у спеціальних публічних місцях такий доступ повинен надаватися безкоштовно. Проте слід вжити спеціальні заходи, щоб захистити малолітніх дітей від передчасного впливу цифрового середовища» [1; 3].

Держави повинні гарантувати права дитини на отримання та висловлення будь-яких поглядів, думок або висловлювань із важливих для них питань через засоби масової інформації за їх вибором та незалежно від того, чи їхні погляди й думки були позитивно сприйняті державою чи іншими учасниками. До дітей, як до творців і розповсюджувачів інформації в цифровому середовищі, повинна бути донесена інформація про те, як реалізувати своє право на свободу вираження поглядів у цифровому середовищі, поважаючи права та гідність інших. Діти повинні бути обізнані із законними обмеженнями свободи вираження поглядів, наприклад, для запобігання порушень прав інтелектуальної власності й боротьби з підбурюванням до ненависті та насильства. Важливо забезпечити високоякісний контент, спеціально розроблений для дітей [1; 3].

Держави повинні вжити заходів, щоб **забезпечити право дітей брати участь в іграх і мирних зібраннях та об'єднаннях, а також сприяти участі, залученості, цифровому громадянству та життєстійкості**, як у режимі он-лайн, так і поза мережею [1; 3].

Держави повинні поважати, захищати та виконувати право дитини на недоторканність приватного життя і захист даних; не повинні забороняти законом чи на практиці анонімність, псевдонімичність або використання технологій шифрування для дітей [1; 3].

Обробка персональних даних повинна відбуватися лише з явною та обґрунтованою згодою дітей та/або їхніх батьків або законних представників. Профілювання дітей для аналізу або передбачення їхніх особистих уподобань повинно бути заборонене законом [1; 3].

Необхідно посилити заходи зі сприяння розвитку цифрової грамотності, в тому числі щодо формування критичного розуміння дітьми цифрового середовища й освітніх ресурсів. З огляду на швидкість виникне-

ння нових технологій, керівні принципи також пропонують **заходи щодо подолання ризиків для дітей у цифровому середовищі**. До таких належать: регулярні оцінки ризиків, використання ефективних систем перевірки віку, створення принципів для товарів/послуг, які адресовані дітям або використовуються ними, захист дітей від комерційної експлуатації, невідповідної їх віковій реклами та маркетингу, шкідливих контенту й поведінки, сексуальної експлуатації та насильства, розбещення, онлайн-вербуванню для вчинення злочинів, участі в екстремістських політичних чи релігійних рухах, торгівлі людьми, а також від залякування, переслідування та інших форм насильства [1].

Дітям і їхнім представникам повинні бути забезпечені доступні, відкриті й прийнятні для дітей способи подання скарг та пошуку судових і позасудових засобів відшкодування.

Оригінал тексту Рекомендації англійською мовою розміщено на сайті Ради Європи: <http://clc.to/dPJi9A>.

Використані ресурси:

1. Захист і реалізація прав дітей у цифровому середовищі – важливий документ від Ради Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://clc.to/SP6kzQ>.

2. Council of Europe gives recommendations to member States on children's rights in the digital environment [Electronic resource. – Access mode: <https://go.coe.int/nlPJb>.

3. Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment (Adopted by the Committee of Ministers on 4 July 2018 at the 1321st meeting of the Ministers' Deputies) [Electronic resource. – Access mode: <http://clc.to/dPJi9A>.

Інформаційно-методичний збірник
Жовтень, 2018

Спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Відповідальна за випуск: О. В. Матушевська
Редагування: О.В. Матушевська, О.Ю.Ткач
Комп'ютерне макетування: О.Ю.Ткач, О.В. Касянчук

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4830 від 14.01.2015 р.

Реєстраційне свідоцтво КІ № 424 від 20.12.1999 р.

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ПІДРОЗДІЛ
КНЗ КОР «Київський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних кадрів»
м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 37
Тел. (04463) 5-04-24, 5-04-22
E-mail: Kyiv_academy@ukr.net
<https://kristti.com.ua/>